

FÖRELÄSNINGSANTECKNINGAR

DIGITALTEKNIK 3p – ETEA17

Digitala tal och Boolesk algebra

Innehåll

- Talsystem och koder
- Aritmetik för binära tal
- Grundläggande logiska operationer
- Logiska grindar
- Definitioner i Boolesk algebra
- Räknelagar

1

Binära talsystemet

♦ Binärt

- Positionssystem
- Två symboler används, $B = \{ 0, 1 \}$
- Binära tal gör det lätt att bygga elektronik baserade på elektroniska omkopplare
- En algebra utvecklad av Boole gör det lätt att hantera logiska uttryck baserade på binära tal

2

Positionsbaserade talsystem

- ♦ Ett generellt positionsbaserat talsystem med basen b

Låt

$S = \{s_0, s_1, \dots, s_{b-2}, s_{b-1}\} =$ mängd symboler

$b =$ antal symboler $\equiv$ basen

$N =$ positivt heltal, $N \geq 0$

$q =$ antal positioner som krävs för att representera N i basen b

3

Representera positiva heltal

- ♦ För positiva heltal:

$$N = \sum_{i=0}^{q-1} s_i b^i$$

- ♦ *ex.*, Decimaltal

$$(234)_{10} = s_2 b^2 + s_1 b^1 + s_0 b^0$$

$$\text{låt } b = 10, \quad S = \{0, 1, \dots, 8, 9\}$$

$$(234)_{10} = 2 \cdot 10^2 + 3 \cdot 10^1 + 4 \cdot 10^0$$

$$(234)_{10} = 2 \cdot 100 + 3 \cdot 10 + 4 \cdot 1$$

$$(234)_{10} = 200 + 30 + 4$$

4

Representera positiva heltal

♦ *exempel*, Binärt tal (basen 2)

$$(1011)_2 = s_3 b^3 + s_2 b^2 + s_1 b^1 + s_0 b^0$$

$$\text{låt } b = 2, S = \{0,1\}$$

$$(1011)_2 = 1 \cdot 2^3 + 0 \cdot 2^2 + 1 \cdot 2^1 + 1 \cdot 2^0$$

$$(1011)_2 = 1 \cdot (1000)_2 + 0 \cdot (100)_2 + 1 \cdot (10)_2 + 1 \cdot (1)_2$$

$$(1011)_2 = (1)_{10} \cdot (8)_{10} + (0)_{10} \cdot (4)_{10} + (1)_{10} \cdot (2)_{10} + (1)_{10} \cdot (1)_{10}$$

$$(1011)_2 = (8+2+1)_{10} = (11)_{10}$$

5

Representera delar av heltal (eng. *Fraction*)

Låt

$$S = \{s_{-1}, \dots, s_{r-2}, s_{r-1}\} = \text{mängd symboler}$$

b = antal symboler i $S \equiv$ basen

$$1 > F \geq 0$$

p = Antal positioner som krävs för att representera F i basen b ,
eller antal positioner som tillåts

då blir

$$F = \sum_{i=-p}^{-1} s_i b^i$$

6

Exempel på decimal tal

- ♦ Låt $p = 3$ (tre positioner till höger om decimalpunkten)

$$b = 10$$

$$F = s_{-1}b^{-1} + s_{-2}b^{-2} + s_{-3}b^{-3}$$

$$(0.625)_{10} = 6 \bullet 10^{-1} + 2 \bullet 10^{-2} + 5 \bullet 10^{-3}$$

$$(0.625)_{10} = 6 \bullet 0.1 + 2 \bullet 0.01 + 5 \bullet 0.001$$

$$(0.625)_{10} = 0.600 + 0.0200 + 0.005$$

Exempel på Binära ”decimaltal”?

- ♦ Låt $p = 3$

$$b = 2$$

$$(0.101)_2 = 1 \bullet 2^{-1} + 0 \bullet 2^{-2} + 1 \bullet 2^{-3}$$

$$(0.101)_2 = 1 \bullet \frac{1}{2} + 0 \bullet \frac{1}{4} + 1 \bullet \frac{1}{8}$$

$$(0.101)_2 = (0.100)_2 + (0.000)_2 + (0.001)_2$$

Bas-konvertering

- ♦ Ett tal med basen b skrivs om som:

$$\begin{aligned} N_0 &= s_p \cdot b^p + s_{p-1} \cdot b^{p-1} + \dots + s_1 \cdot b^1 + s_0 \cdot b^0 \\ &= (s_p \cdot b^{p-1} + s_{p-1} \cdot b^{p-2} + \dots + s_1) \cdot b + s_0 \\ &= N_1 \cdot b + s_0 \end{aligned}$$

- ♦ En division av N_0 med b ger:

$$N_1 + \left(\frac{s_0}{b} \right) \quad \text{Resten} = s_0 = \text{minst signifikanta siffran}$$

$$N_2 + \left(\frac{s_1}{b} \right) \quad \text{Resten} = s_1 = \text{näst minst signifikanta siffran}$$

9

Procedur för bas-konvertering

Exempel: Omvandla 57_{10} till binärt tal

	<i>kvot</i>	<i>rest</i>	
$57 / 2 =$	28	1	Minst signifikanta biten (eng. Least Significant Bit)
$28 / 2 =$	14	0	
$14 / 2 =$	7	0	
$7 / 2 =$	3	1	
$3 / 2 =$	1	1	Mest signifikanta biten (eng. Most Significant Bit)
$1 / 2 =$	0	1	

Svar: $57_{10} = 111001_2$

10

Att tänka på vid omvandling

- ♦ Syftet med binär representation är att erhålla tal i ett format som passar digital logik
- ♦ Ju större noggrannhet ett binärt tal har desto fler bitar krävs → mer digitala kretsar
- ♦ Alla tal i en bas kan INTE representeras exakt i en annan bas (avrundningsfel)

11

Binära, Oktala och Hexadecimala tal

- ♦ Det är lätt att konvertera binära tal till andra, mer lättarbetade format genom att gruppera bitar tillsammans och sedan konvertera till lämplig bas
 - Oktala tal $S = \{ 0, 1, \dots, 7 \}$, basen = 8
 - 3-bits grupper
 - Hexadecimal $S = \{ 0, \dots, 9, A, B, C, D, E, F \}$, basen = 16
 - 4-bits grupper

12

Exempel: Binär till Oktal omvandling

$$N_2 = 1010110100.1$$

gruppera i 3 - bitars grupper från "decimal"-punkten

$$N_2 = 1 \underline{010} \underline{110} \underline{100}.1$$

füll ut med två nollor för att få ett oktalt tal (en full grupp)

$$N_2 = \underline{001} 010 110 100 . \underline{100}$$

Konvertera varje 3 - bitars grupp

$$N_8 = 1 \quad 2 \quad 6 \quad 4 \quad . \quad 4$$

$$N_8 = (1264.4)_8$$

13

Exempel: Binär till hexadecimal

$$N_2 = 1010110100.1$$

gruppera i 4 - bitars grupper från "decimal"-punkten

$$N_2 = 10 \underline{1011} \underline{0100}.1$$

füll ut med nollor för att få en komplett grupp

$$N_2 = \underline{0010} 1011 0100 . \underline{1000}$$

Konvertera varje 4 - bitars grupp

$$N_{16} = 2 \quad B \quad 4 \quad . \quad 8$$

$$N_{16} = (2B4.8)_{16} = (2B4.8)_H$$

14

Viktade koder

- ♦ Godtycklig vikt kan tilldelas varje position
 - Binary Coded Decimal (BCD)
 - 8, 4, 2, 1
 - exempel, $1001 = 8 + _ + _ + 1 = 9$
 - Alla kodord används inte
 - ♦ Enbart 0_{10} - 9_{10} används
 - ♦ Ej 10_{10} - 15_{10}

15

Icke-viktade koder

- ♦ Cykliska
 - På varandra följande kodord skiljer sig åt med endast en bit och det gäller också då de ”slår runt”
 - Gray Code är den vanligaste

16

Gray kod

♦ Fördelar

- Enkelt att konstruera för vilket antal bitar som helst
- Cyklisk
- Unik

17

3-bitars Gray kod

<i>Ordning</i>	<i>Kodord</i>
0	0 0 0
1	0 0 1
2	0 1 1
3	0 1 0
4	1 1 0
5	1 1 1
6	1 0 1
7	1 0 0

18

Alfanumeriska koder

- ◆ Alfanumeriska koder representerar både
 - Decimala siffersymboler
 - 0 - 9
 - Alfabetets tecken
 - A – Z, a – z
 - Övriga skrivbara tecken
 - T.ex: %, &, ?, *, @
 - Styrsymboler
 - Blanksteg, ny rad, etc.
 - Standardkoder: **ASCII**, EBCDIC, etc.

19

ASCII

- ◆ ASCII kodning
 - *American Standard Code for Information Interchange*
 - ASCII-tabell
 - Ger hexadecimal kod
 - Rad: minst signifikanta positionen
 - Kolumn: mest signifikanta positionen
 - Exempel: $\text{ASCII}('C') = 43_{16}$

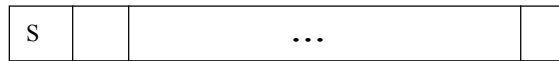
	000	001	002	003	004	005	006	007
0	NUL	DLE	SP	0	@	P	`	p
1	STX	DC1	!	1	A	Q	a	q
2	SOFT	DC2	"	2	B	R	b	r
3	ETX	DC3	#	3	C	S	c	s
4	EOF	DC4	\$	4	D	T	d	t
5	ENQ	NAK	%	5	E	U	e	u
6	ACK	SYN	&	6	F	V	f	v
7	BELL	ETB	'	7	G	W	g	w
8	BS	CAN	(	8	H	X	h	x
9	HT	EM	)	9	I	Y	i	y
A	LF	SUB	*	:	J	Z	j	z
B	VT	ESC	+	:	K	[	k	{
C	FF	FS	,	<	L	\	l	
D	CR	GS	-	=	M	]	m	}
E	SO	RS	.	>	N	^	n	~
F	SI	US	/	?	O	_	o	DEL

20

Negativa tal

♦ teckenbit

- Biten längst till vänster representerar talets tecken
 - 1 negativt
 - 0 positivt
- Bitarna till höger om teckenbiten är storleken på talet

21

Exempel: tal med teckenbit

- ♦ 2 koder för noll
- ♦ Skiftning
 - Ger ej mult/div med 2,
 - Tar ej hänsyn till tecknet

Decimal	s	(storlek) ₂
+3	0	11
+2	0	10
+1	0	01
+0	0	00
-0	1	00
-1	1	01
-2	1	10
-3	1	11

22

Två-komplement

♦ Två-komplement representation

- För ett n-bitars tal
 - är värdet för MSB -2^{p-1} (istället för $+2^{p-1}$)
 - övriga bitars värde är samma som för positiva tal
- Procedur för att utföra två-komplement
 - invertera samtliga bitar i talet
 - addera 1 till talet

■ Exempel:

Bilda två-komplement till 8-bitars talet $00010001_2 (=17_{10})$

00010001

11101110

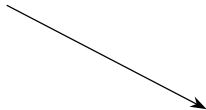
+ 1

11101111 = -17_{10}

23

Två-komplement – 3-bitars tal

♦ En kod för noll

Decimal	2-komp
+3	011
+2	010
+1	001
+0	000
-0	000
-1	111
-2	110
-3	101
-4	100

24

Addition och subtraktion

♦ Exempel:

$$3 + 2 = ?$$

0011

0010

$$0101 = 5_{10}$$

$$-1 - 3 = ?$$

1111

1101

$$1\ 1100 = -4_{10}$$

$$7 - 1 = ?$$

0111

1111

$$1\ 0110 = 6_{10}$$

$$2 - 3 = ?$$

0010

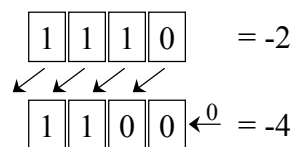
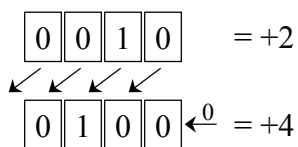
1101

$$1111 = -1_{10}$$

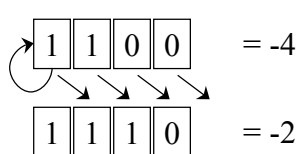
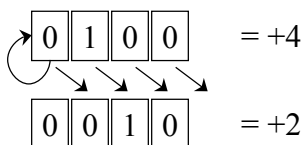
25

Multiplikation/Division med 2

♦ Skifta det binära talet ett steg vänster

♦ Skifta det binära talet ett steg höger

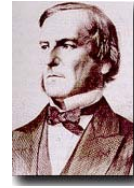

26

Boolesk Algebra

♦ Historik

George Boole (1815-1864), en engelsk matematiker visade att logik kan uttryckas som algebraiska ekvationer. Han gav upphov till vad vi kallar *Boolesk algebra*. (1854: *An Investigation of the Laws of Thought, on Which Are Founded the Mathematical Theories of Logic and Probabilities*)

Används idag inom matematik, informationsteori, switching algebra, grafteori, datorvetenskap och artificiell intelligens.

Edward Huntington: (1874-1952), en amerikansk matematiker som gav Boolesk algebra sina axiom.

Claude Shannon (1916-2001), en amerikansk matematiker som beskrev informationens minsta beståndsdel som 0 eller 1. Han myntade begreppet 'bit'. Han lade grunden till informationsteorin som har haft avgörande betydelse för utvecklingen av kommunikationssystem.

27

Boolesk Algebra – Definitioner

Konstanter

0 (Falsk)
1 (Sann)

Operationer

+ (ELLER)
· (OCH)
' (ICKE)

Axiom

$$0 + 0 = 0$$

$$1 \cdot 1 = 1$$

$$1 + 1 = 1$$

$$0 \cdot 0 = 0$$

$$0 + 1 = 1 + 0 = 1$$

$$1 \cdot 0 = 0 \cdot 1 = 0$$

$$0' = 1$$

$$1' = 0$$

28

Räknelagar för en variabel

$$x + x = x$$

$$x \cdot x = x$$

$$x + x' = 1$$

$$x \cdot x' = 0$$

$$x + 1 = 1$$

$$x \cdot 0 = 0$$

$$x + 0 = x$$

$$x \cdot 1 = x$$

$$(x')' = x$$

Dessa räknelagar kan enkelt visas utifrån axiomen.

Visa att $x + x = x$

Låt $x = 1$: $1 + 1 = 1$

Låt $x = 0$: $0 + 0 = 0$

29

Räknelagar för flera variabler

♦ Associativa lagar

$$x + (y + z) = (x + y) + z$$

$$x \cdot (y \cdot z) = (x \cdot y) \cdot z$$

♦ Kommutativa lagar

$$x + y = y + x$$

$$x \cdot y = y \cdot x$$

♦ Distributiva lagar

$$x \cdot (y + z) = x \cdot y + x \cdot z$$

$$x + y \cdot z = (x + y) \cdot (x + z)$$

30

Räknelagar för flera variabler

♦ absorptionslagar

$$x + x \cdot y = x$$

$$x \cdot (x + y) = x$$

$$x + x \cdot y = x \cdot (1 + y) = x \cdot 1 = x$$

$$\begin{aligned} x \cdot (x + y) &= x \cdot x + x \cdot y = x + x \cdot y \\ &= x \cdot (1 + y) = x \cdot 1 = x \end{aligned}$$

♦ Concensuslagen

$$x \cdot y + x' \cdot z = x \cdot y + x' \cdot z + y \cdot z$$

♦ De Morgans lag

$$(x + y)' = x' \cdot y'$$

$$(x \cdot y)' = x' + y'$$

$$\overline{x + y} = \overline{x} \cdot \overline{y}$$

$$\overline{x \cdot y} = \overline{x} + \overline{y}$$

Augustus de Morgan

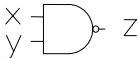
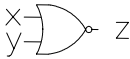
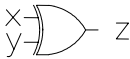
31

Grundläggande logiska grindar

Namn/operator	Symbol	Funktion	Logisk operation															
OCH, eng. AND .		<table><tr><th>X</th><th>Y</th><th>Z</th></tr><tr><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>0</td><td>1</td><td>0</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>1</td><td>1</td><td>1</td></tr></table>	X	Y	Z	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1	1	$Z = X \cdot Y$
X	Y	Z																
0	0	0																
0	1	0																
1	0	0																
1	1	1																
ELLER, eng. OR +		<table><tr><th>X</th><th>Y</th><th>Z</th></tr><tr><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>0</td><td>1</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>1</td><td>1</td></tr></table>	X	Y	Z	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	$Z = X + Y$
X	Y	Z																
0	0	0																
0	1	1																
1	0	1																
1	1	1																
ICKE, eng. NOT ,		<table><tr><th>X</th><th>Z</th></tr><tr><td>0</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td></tr></table>	X	Z	0	1	1	0	$Z = X'$									
X	Z																	
0	1																	
1	0																	

32

Grundläggande logiska grindar

Namn/operator	Symbol	Funktion	Logisk operation															
<i>NAND</i>		<table><tr><th>X</th><th>Y</th><th>Z</th></tr><tr><td>0</td><td>0</td><td>1</td></tr><tr><td>0</td><td>1</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>1</td><td>0</td></tr></table>	X	Y	Z	0	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	$Z = \overline{X \cdot Y}$ $Z = (X \cdot Y)'$
X	Y	Z																
0	0	1																
0	1	1																
1	0	1																
1	1	0																
<i>NOR</i>		<table><tr><th>X</th><th>Y</th><th>Z</th></tr><tr><td>0</td><td>0</td><td>1</td></tr><tr><td>0</td><td>1</td><td>0</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>1</td><td>1</td><td>0</td></tr></table>	X	Y	Z	0	0	1	0	1	0	1	0	0	1	1	0	$Z = \overline{X + Y}$ $Z = (X + Y)'$
X	Y	Z																
0	0	1																
0	1	0																
1	0	0																
1	1	0																
<i>XOR</i> $\oplus$		<table><tr><th>X</th><th>Y</th><th>Z</th></tr><tr><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>0</td><td>1</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>1</td><td>0</td></tr></table>	X	Y	Z	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0	$Z = X \oplus Y$
X	Y	Z																
0	0	0																
0	1	1																
1	0	1																
1	1	0																

33

SLUT på Föreläsning 1

♦ Innehåll

- Talsystem och koder
- Aritmetik för binära tal
- Grundläggande logiska operationer
- Logiska grindar
- Definitioner i Boolesk algebra
- Räknelagar

34

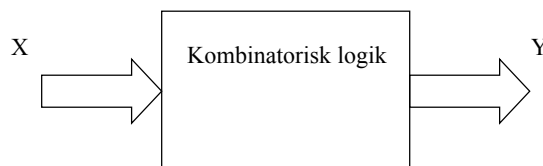
Kombinatorisk logik

Innehåll

- Definition av kombinatorisk logik
- Olika sätt att representera kombinatorisk logik
- Minimering av logiska uttryck
 - Boolesk algebra
 - Karnaugh-diagram
- Realisering i av logiska funktioner i grindnät
- Ofullständigt specificerade funktioner

1

Definition av kombinatorisk logik

$$X = (x_{n-1}, \dots, x_0) \quad Y = f(X) \quad Y = (y_{m-1}, \dots, y_0)$$

$$x_i \in \{0,1\}, \forall i \in \{0, n-1\} \quad y_j \in \{0,1\}, \forall j \in \{0, m-1\}$$

Utgångarnas värde, för en given tidpunkt, beror endast på värdet på ingångarna vid samma tidpunkt.

Kombinatorisk logik har inget minne.

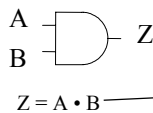
2

Olika sätt att representera logiska funktioner

- ♦ Sanningstabell
- ♦ Grindnät
- ♦ Boolesk algebra
- ♦ Normalform

3

Sanningstabell

Logisk grind

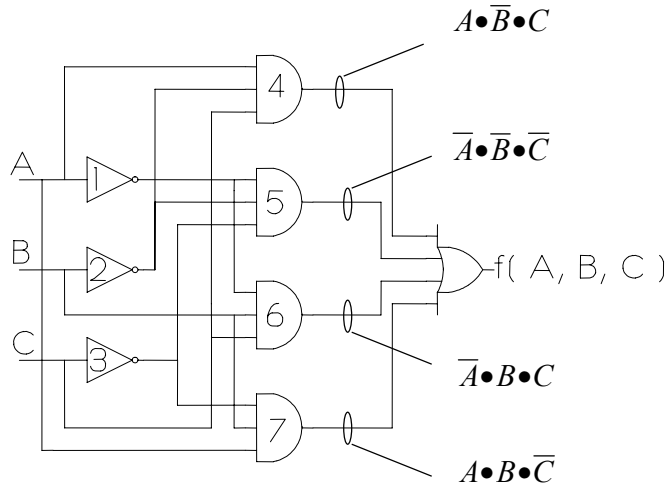
Logisk funktion

Ingångar		Utgång
A	B	Z
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

Sanningstabell

4

Grindnät

$$f(A, B, C) = \bar{A}\bar{B}C + \bar{A}\bar{B}\bar{C} + \bar{A}B\bar{C} + A\bar{B}\bar{C}$$

5

Boolesk algebra

♦ Algebraisk manipulering

- Visa att: $x + yz = (x + y)(x + z)$

$$\begin{aligned}
 (x + y)(x + z) &= xx + yx + xz + yz \\
 &= x + yx + xz + yz \\
 &= x + xy + xz + yz \\
 &= x + x(y + z) + yz \\
 &= x(1 + y + z) + yz \\
 &= x + yz
 \end{aligned}$$

6

Normalformer

- ◆ Icke-minimalt standardsätt att skriva algebraiska uttryck
- ◆ En boolesk funktion kan skrivas på två normalformer
 - Summa av produkter, SP-normalform
 - Mintermer
 - Produkt av summa, PS-normalform
 - Maxtermer

7

Minterm

- ◆ Definitioner
 - Produktterm
 - Är en variabel eller en logisk produkt av två eller flera variabler
 - Exempel: A , A' , AC , ABD
 - Minterm
 - En n -variabel minterm är en produktterm med n variabler. För en funktion av n variabler så är dess mintermer av n variabler.
 - Exempel: $A'BCD$, $A'B'C'D'$, $ABCD$ för $f(A,B,C,D)$

8

Minterm

- ♦ Samband mellan mintermer och sanningstabell
 - En minterm är en produktterm som är 1 i exakt en rad i sanningstabellen

rad	Ingångar		f(A,B)	minterm
	A	B	Z	
0	0	0	0	A'B'
1	0	1	1	A'B
2	1	0	0	AB'
3	1	1	1	AB

Mintermerna 1 och 3 leder till att funktionen f(A,B) blir sann

$$f(A, B) = \overline{A}B + AB$$

1 3

9

SP-normalform

- ♦ Summa av produkt
 - engelska: SOP (Sum-of-products)
 - Ett algebraiskt uttryck som är en logisk summa (ELLER) av logiska produkter (produkttermer)
 - Exempel: $AB + AC$, $A + ABC$
- ♦ SP-normalform
 - Summan av mintermerna som motsvaras av sanningstabellens rader där utgången är 1
Notation: $f(A, B, C) = \sum(1,3)$

10

Exempel: SP-normalform

rad	Ingångar			f(A,B,C)	minterm
	A	B	C	Z	
0	0	0	0	1	$A'B'C'$
1	0	0	1	0	$A'B'C$
2	0	1	0	0	$A'BC'$
3	0	1	1	1	$A'BC$
4	1	0	0	1	$AB'C'$
5	1	0	1	0	$AB'C$
6	1	1	0	1	ABC'
7	1	1	1	1	ABC

$$f(A,B,C) = \sum(0,3,4,6,7)$$

$$f(A,B,C) = \overline{A}\overline{B}\overline{C} + \overline{A}BC + A\overline{B}\overline{C} + A\overline{B}C + ABC$$

11

Maxterm

♦ Definitioner

■ Summaterm

- Är en variabel eller en logisk summa av två eller flera variabler
- Exempel: A , A' , $A+C$, $A+B+D$

■ Maxterm

- En n-variabel maxterm är en summaterm med n variabler. För en funktion av n variabler så är dess maxterm av n variabler.
- Exempel: $A'+B+C+D$, $A'+B'+C'+D'$, $A+B+C+D$ för $f(A,B,C,D)$

12

Maxterm

- ◆ Samband mellan maxtermer och sanningstabell
 - En maxterm är en summaterm som är 0 i exakt en rad i sanningstabellen

rad	Ingångar		f(A,B)	minterm
	A	B	Z	
0	0	0	0	$A+B$
1	0	1	1	$A+B'$
2	1	0	0	$A'+B$
3	1	1	1	$A'+B'$

Maxtermerna 0 och 2 leder till att funktionen $f(A,B)$ blir falsk

$$f(A, B) = (A + B)(\bar{A} + B)$$

13

PS-normalform

- ◆ Produkt av summa
 - engelska: POS (Product-of-sums)
 - Ett algebraiskt uttryck som är en logisk produkt (OCH) av logiska summor (summatemer)
 - Exempel: $(A+B)(A+C)$, $A(B+C)$
 - ◆ PS-normalform
 - Produkten av maxtermerna som motsvaras av sanningstabellens rader där utgången är 0
- Notation: $f(A, B) = \prod (0,2)$

14

Exempel: PS-normalform

rad	Ingångar			f(A,B,C)	maxterm
	A	B	C	Z	
0	0	0	0	1	A+B+C
1	0	0	1	0	A+B+C'
2	0	1	0	0	A+B'+C
3	0	1	1	1	A+B'+C'
4	1	0	0	1	A'+B+C
5	1	0	1	0	A'+B+C'
6	1	1	0	1	A'+B'+C
7	1	1	1	1	A'+B'+C'

$$f(A, B, C) = \prod(1, 2, 5)$$

$$f(A, B, C) = (A + B + \bar{C}) \cdot (A + \bar{B} + C) \cdot (\bar{A} + B + \bar{C})$$

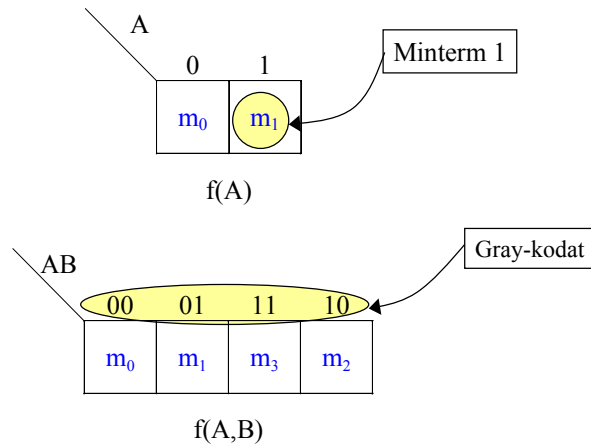
15

Karnaugh diagram

- ♦ Representation av en funktion i en två-dimensionell sanningstabell (matris)
- ♦ Horisontella/Vertikala celler i matrisen skiljer sig bara i en variabel
 - Hamming avstånd = 1
- ♦ Om närliggande celler (mintermer) är 1, så täcks dem av en enda term
- ♦ Algebraisk princip för minimering i K-diagram $x + \bar{x} = 1$

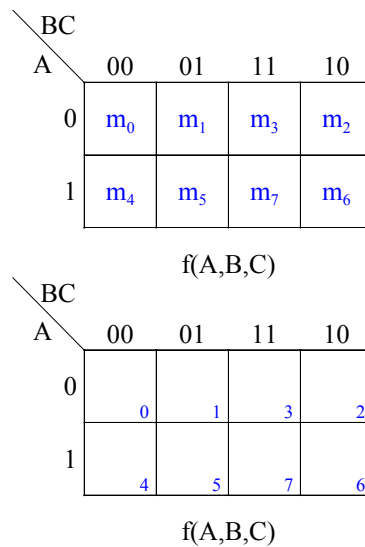
16

1 & 2 Variabel K-diagram

17

3 Variabel K-diagram

18

4 Variabel K-diagram

CD \ AB		00	01	11	10
		00	01	11	10
00		0	1	3	2
01		4	5	7	6
11		12	13	15	14
10		8	9	11	10

$f(A,B,C,D)$

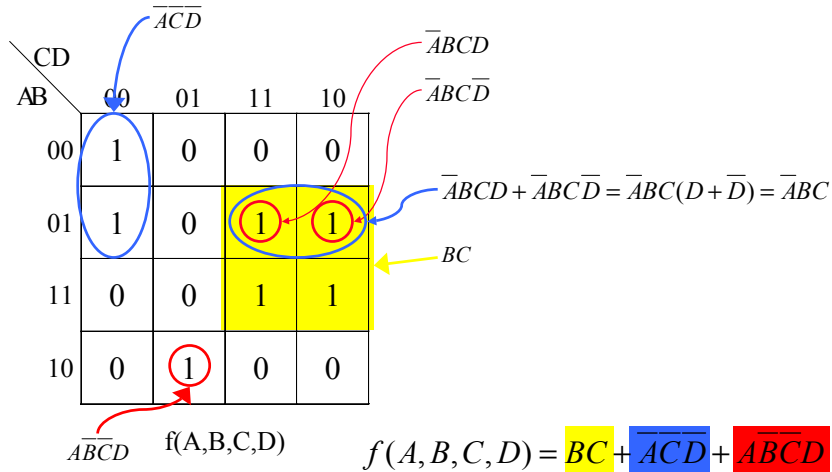
19

Användning av K-diagram

- ♦ Grafisk metod för minimering av uttryck
- ♦ Inringningar av mintermer för f
 - Ger uttryck på summa-av-produktform
- ♦ Maxtermer för f
 - Ger uttryck på produkt-av-summaform

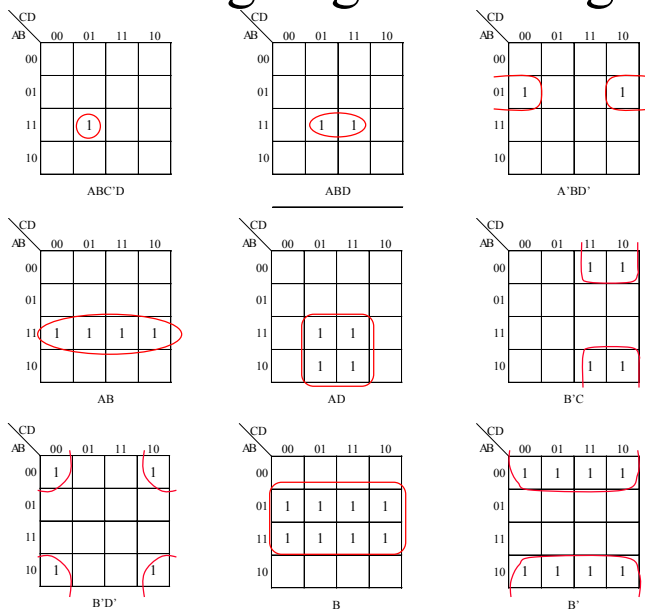
20

Inringningar i K-diagram

21

Inringningar i K-diagram

22

Ofullständigt specificerade funktioner

- ♦ Vissa ingångskombinationer förekommer aldrig
 - Vid minimering kan utgångsvärdet för dessa väljas fritt mellan 0 eller 1
 - Indikeras som "don't care" (d) eller –
 - Exempel: kombinationerna 00, 01 förekommer aldrig

rad	Ingångar		f(A,B)
	A	B	
0	0	0	-
1	0	1	-
2	1	0	0
3	1	1	1

$$f(A, B) = \sum(3) + d(0,1)$$

Vid inringning i K-diagram kan – väljas som 0 eller 1 så att största inringningarna erhålls

23

Realisering i grindnät

- ♦ Ta fram grindnät för funktionen:

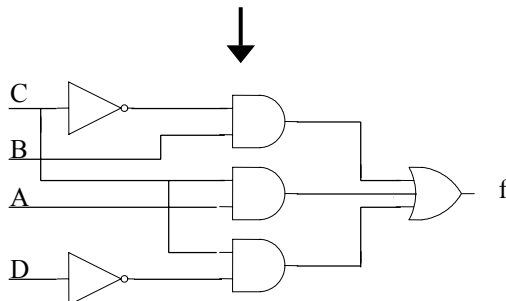
$$f(A, B, C, D) = \sum(2,4,5,6,10,11,12,13,14,15)$$

↓

CD \ AB	00	01	11	10
00	0	0	0	1
01	1	1	0	1
11	1	1	1	1
10	0	0	1	1

f(A,B,C,D)

$$f(A, B, C, D) = \overline{B}\overline{C} + AC + C\overline{D}$$

24

SLUT på Föreläsning 2

◆ Innehåll

- Definition av kombinatorisk logik
- Olika sätt att representera kombinatorisk logik
- Minimering av logiska uttryck
 - Boolesk algebra
 - Karnaugh-diagram
- Realisering i av logiska funktioner i grindnät
- Ofullständigt specificerade funktioner

Minimeringsmetoder

◆ Innehåll

- Karnaugh-diagram för 5 och 6 variabler
- Quine-McCluskey metoden

1

K-diagram för 5 variabler

◆ K-diagram för funktioner av 4 variabler

		CD			
AB		00	01	11	10
00					
01		0	1	3	2
11		4	5	7	6
10		12	13	15	14
		8	9	11	10

$f(A,B,C,D)$

◆ K-diagram för funktioner av 5 variabler

		DE			
		00	01	11	10
BC	00	0	1	3	2
	01	4	5	7	6
	11	12	13	15	14
	10	8	9	11	10

A=0

		DE			
		00	01	11	10
BC	00	16	17	19	18
	01	20	21	23	22
	11	28	29	31	30
	10	24	25	27	26

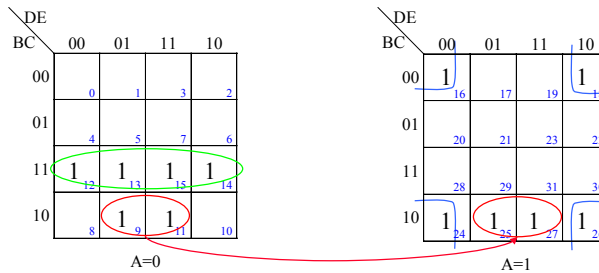
A=1

$f(A,B,C,D,E)$

2

Exempel: Använd K-diagram för 5 variabler

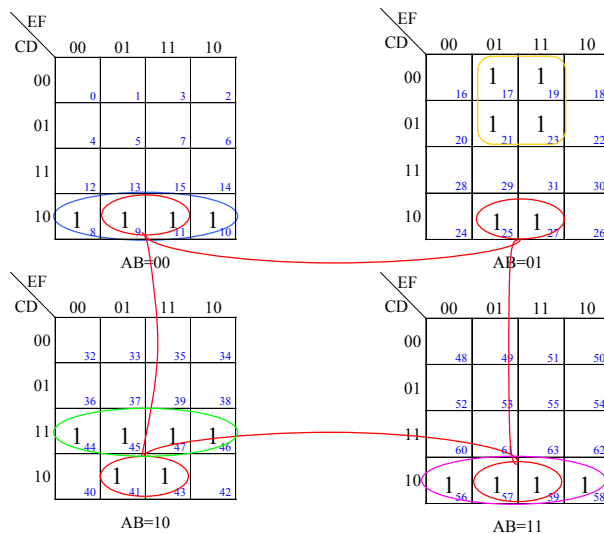
$$f(A, B, C, D, E) = \sum(9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 24, 25, 26, 27)$$

$$f(A, B, C, D, E) = \overline{A}BC + B\overline{C}E + A\overline{C}E$$

3

K-diagram för 6 variabler

$$f(A, B, C, D, E, F) = \overline{C}\overline{D}F + \overline{A}\overline{B}CD + \overline{A}B\overline{C}F + \overline{A}B\overline{C}D + \overline{A}B\overline{C}D$$

4

Quine-McCluskey minimering

- ♦ K-diagram är bra på
 - Minimering av små funktioner (< 5variabler)
 - Funktioner med endast en utgång
- ♦ Kan inte implementeras i datorprogram
- ♦ Subjektiv tolkning kan ge upphov till olika inringningar
- ♦ Quine-McCluskey löser dessa problem
 - Tabell-baserad minimeringsmetod

5

Grundläggande definitioner

- ♦ Primimplikator
 - Produktterm som hör till en maximal inringning
- ♦ Väsentlig primimplikator
 - Primimplikator som täcker en minterm som inte täcks av annan primimplikator
- ♦ Hammingvikt
 - Antal ettor $h_v(B) = \sum_{i=0}^{N-1} b_i$
 - Exempel: $h_v(10011) = 3$

		CD			
	AB	00	01	11	10
00					
		0	1	3	2
01					
		4	5	7	6
11		1	1	1	1
		12	13	15	14
10				1	1
		8	9	11	10

$f(A,B,C,D)$

Väsentliga
primimplikatorer

6

Procedur för Quine-McCluskey

- ♦ Generering av samtliga primimplikatorer
- ♦ Bestämning av minsta antalet primimplikatorer för funktionen

7

Q-M Exempel

$$f(A, B, C, D) = \sum (0, 2, 3, 5, 7, 8, 10, 13, 15)$$

- Skapa en tabell med alla mintermer sorterade efter Hammingvikt

Hammingvikt	minterm	binärkod
0	0	0000
1	2	0010
	8	1000
2	3	0011
	5	0101
	8	1010
3	7	0111
	13	1101
4	15	1111

		CD			
		00	01	11	10
AB	00	1 0	1 1	1 3	1 2
	01	1 4	1 5	1 7	1 6
	11	1 12	1 13	1 15	1 14
	10	1 8	1 9	1 11	1 10

$f(A, B, C, D)$

8

1:a Reduktionen

• Utnyttja att $AB + A'B = B(A + A') = B$

• Termerna i varje grupp jämförs med termerna i gruppen med närmast högre Hammingvikt

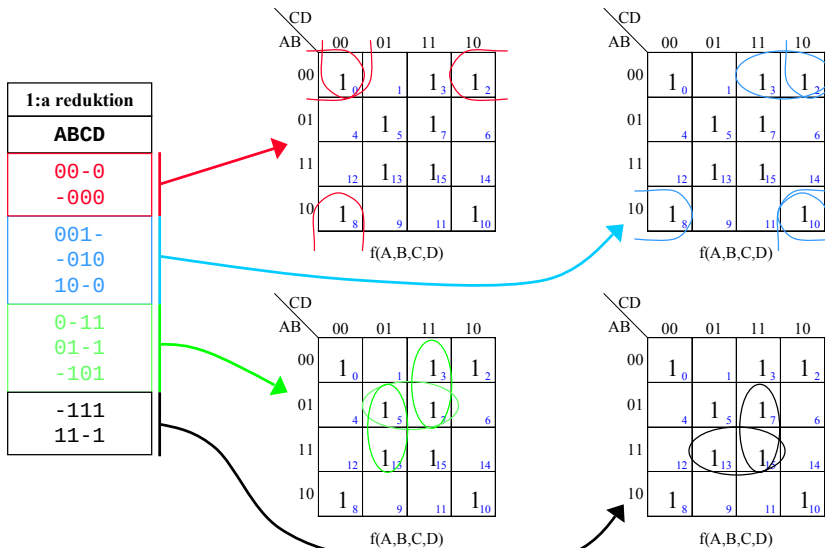
• Varje term som ingått i en reduktion markeras

minterm	binärkod			
0	0000	x	0000	
2	0010	x	0010	
8	1000	x	00-0	
3	0011	x	0000	
5	0101	x	1000	
8	1010	x	-000	
7	0111	x		
13	1101	x		
15	1111	x		

1:a reduktion	
00-0	
-000	
001-	
-010	
10-0	
0-11	
01-1	
-101	
-111	
11-1	

9

K-diagram ekvivalent

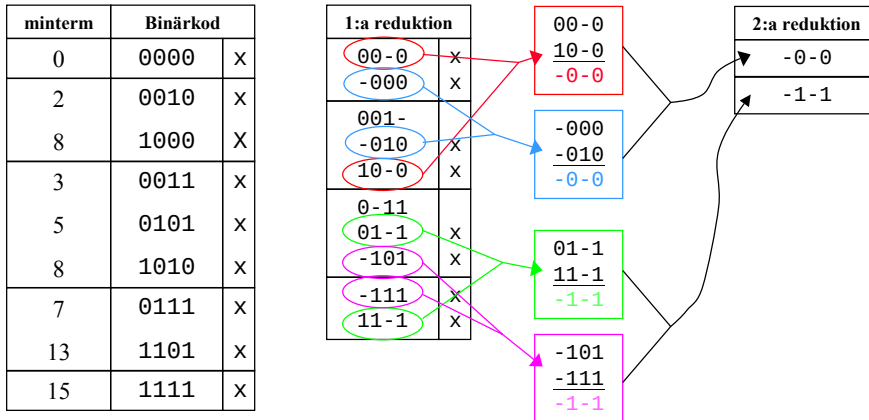
10

2:a Reduktionen

- Kombinera ihop termerna från 1:a reduktionen

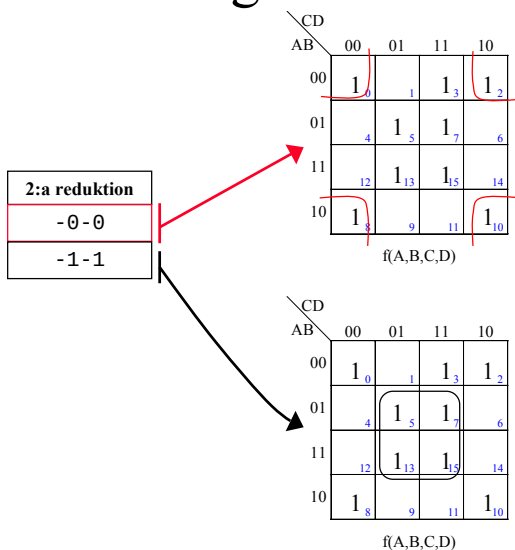
- Termerna som kan kombineras har '-' på samma position

- Markera alla termerna som har använts för att bilda nya kombinationer

11

K-diagram ekvivalent

12

Samla ihop primimplikatorerna

- ♦ Alla termer som inte är markerade (x) är primimplikatorer

minterm	Binärkod	
0	0000	x
2	0010	x
8	1000	x
3	0011	x
5	0101	x
8	1010	x
7	0111	x
13	1101	x
15	1111	x

1:a reduktion	
00-0	x
-000	x
001-	x
-010	x
10-0	x
0-11	x
01-1	x
-101	x
-111	x
11-1	x

Primimplikatorerna
är genererade !!

2:a reduktion	
-0-0	
-1-1	

$$p_1 = \overline{\overline{A}}\overline{\overline{B}}\overline{\overline{C}}$$

$$p_2 = \overline{\overline{A}}\overline{\overline{C}}\overline{\overline{D}}$$

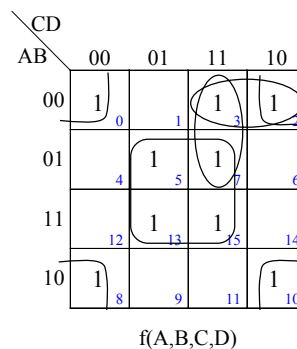
$$p_3 = \overline{\overline{B}}\overline{\overline{D}}$$

$$p_4 = \overline{\overline{B}}\overline{\overline{D}}$$

13

Primimplikatorer i ett K-diagram

Primimplikator	minterm
$p_1 = \overline{\overline{A}}\overline{\overline{B}}\overline{\overline{C}}$	2,3
$p_2 = \overline{\overline{A}}\overline{\overline{C}}\overline{\overline{D}}$	3,7
$p_3 = \overline{\overline{B}}\overline{\overline{D}}$	0,2,8,10
$p_4 = \overline{\overline{B}}\overline{\overline{D}}$	5,7,13,15

14

Urvalstabell

♦ Identifiera väsentliga primimplikatorer

no. var	PI	0	2	3	5	7	8	10	13	15
2	1		x	x						
2	2			x		x				
3	3	x	x				x	x		
3	4				x	x			x	x

Primimplikator	minterm
$p_1 = \overline{ABC}$	2,3
$p_2 = \overline{ACD}$	3,7
$p_3 = \overline{BD}$	0,2,8,10
$p_4 = BD$	5,7,13,15

15

Reduktion av primimplikatorstabell

no. var	PI	0	2	3	5	7	8	10	13	15
2	1		x	x						
2	2			x		x				
3	3	x	x				x	x		
3	4				x	x			x	x

♦ Reducera bort väsentliga primimplikatorer från tabellen

- p_3 och p_4 är väsentliga PI och kan strykas samt kolumner som täcks av dessa kan också strykas

no. var	PI	3
2	1	x
2	2	x

p_1 och p_2 är likvärdiga
Välj vilken som helst av dem

16

Förenklat logiskt uttryck

- ♦ p_3 , p_4 och p_1 väljs som primimplikatorer

$$f(A, B, C, D) = \overline{B}\overline{D} + BD + \overline{A}\overline{B}C$$

- ♦ Alternativ lösning: p_3 , p_4 och p_2 väljs som primimplikatorer

$$f(A, B, C, D) = \overline{B}\overline{D} + BD + \overline{A}CD$$

17

SLUT på Föreläsning 3

- ♦ Innehåll
 - Karnaugh-diagram för 5 och 6 variabler
 - Quine-McCluskey metoden

18

Sekvenskretsar

◆ Innehåll

- Synkrona sekvenskretsar
- Tillståndsdiagram / tillståndstabell
- Definition av Moore- och Mealy-maskiner
- Tillståndskodning
- Syntes av sekventiell logik
- Räknare

1

Sekvenskretsar – Exempel

Exempel: Bankomat

Sekvens av operationer för att göra ett uttag:

- Sätt in kortet
- Mata in PIN-kod
- Mata in storleken på uttaget
- Vänta på pengarna
- Ta ut kort och pengar

2

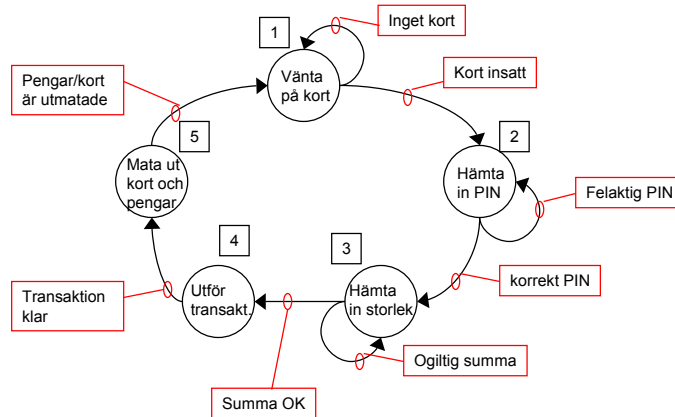
Forts. Exempel – Tillståndsdigram

"Operationer" utförda av dig:

1. Sätt in kortet
2. Mata in PIN-kod
3. Mata in storleken på uttaget
4. Vänta på pengarna
5. Ta ut kortet och pengarna

"Operationer" utförda av maskinen:

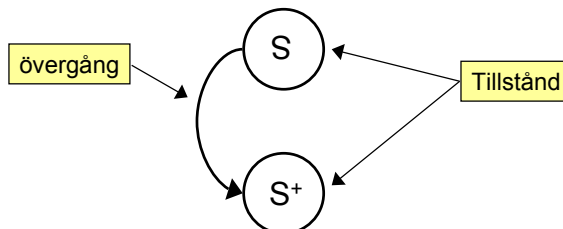
1. Vänta på kortet
2. Hämta in PIN-kod
3. Hämta in storleken på uttaget
4. Utför transaktionen
5. Mata ut kortet och pengarna

3

Tillståndsdigram

- ♦ Tillståndsdigram (*eng. State Transition Graph*)
 - Visar varje individuellt tillstånd
 - Samtliga möjliga sekvenser av tillstånd
sekvensnätet kan ha

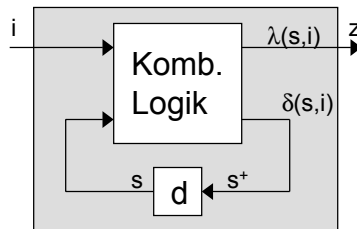
4

Tillståndsmaskin (eng. *Finite-State Machine*)

- Implementerar ett tillståndsdigram
- Består av
 - Tillståndsminne – innehåller maskinens tillstånd (s)

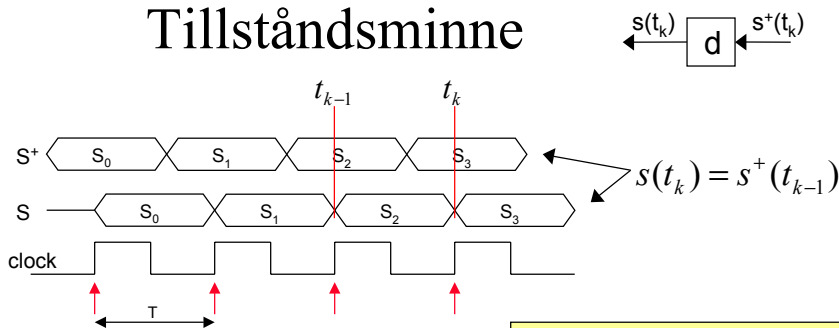
$$\begin{array}{c} s(t_k) \leftarrow \boxed{d} \leftarrow s^+(t_k) \end{array} \quad s(t_k) = s^+(t_{k-1})$$

- Funktion för att beräkna nästa tillstånd (δ)
- Funktion för att beräkna utgångarnas värde (λ)

5

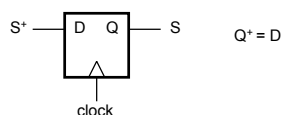
Tillståndsminne

Klocksignalen delar upp tiden i steg

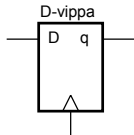
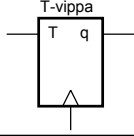
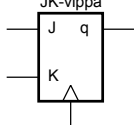
- ett tidsdiskret system
- minnet fördröjer signalen en klockcykel
- alla förändringar i minnet sker samtidigt på aktiv flank
- klockfrekvensen $f = 1/T$

Synkront D-element som tillståndsminne

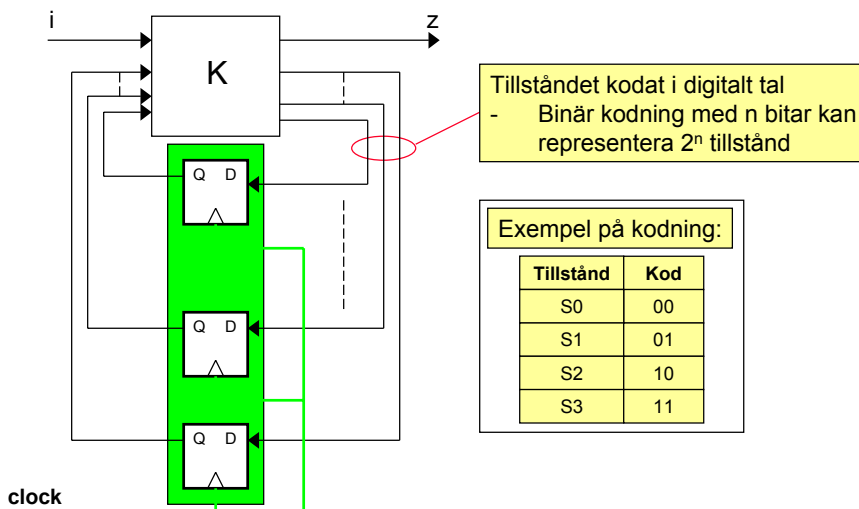
6

Typer av minneselement

Symbol	Karakteristisk ekvation	Syntestabell																				
D-vippa 	$q^+ = D$	<table><tr><th>q</th><th>q+</th><th>D</th></tr><tr><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>0</td><td>1</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>1</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>	q	q+	D	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0					
q	q+	D																				
0	0	0																				
0	1	1																				
1	1	1																				
1	0	0																				
T-vippa 	$q^+ = T \cdot \bar{q} + \bar{T} \cdot q$	<table><tr><th>q</th><th>q+</th><th>T</th></tr><tr><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>0</td><td>1</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>1</td><td>0</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td><td>1</td></tr></table>	q	q+	T	0	0	0	0	1	1	1	1	0	1	0	1					
q	q+	T																				
0	0	0																				
0	1	1																				
1	1	0																				
1	0	1																				
JK-vippa 	$q^+ = J \cdot \bar{q} + \bar{K} \cdot q$	<table><tr><th>q</th><th>q+</th><th>J</th><th>K</th></tr><tr><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>-</td></tr><tr><td>0</td><td>1</td><td>1</td><td>-</td></tr><tr><td>1</td><td>1</td><td>-</td><td>0</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td><td>-</td><td>1</td></tr></table>	q	q+	J	K	0	0	0	-	0	1	1	-	1	1	-	0	1	0	-	1
q	q+	J	K																			
0	0	0	-																			
0	1	1	-																			
1	1	-	0																			
1	0	-	1																			

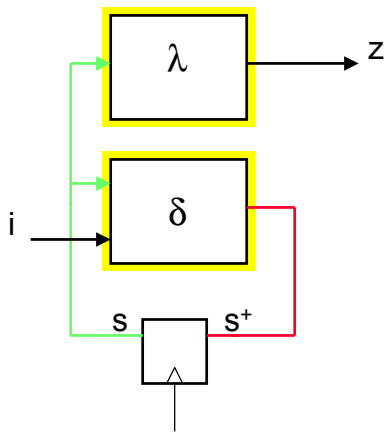
7

Synkron tillståndsmaskin

8

Moore-maskin – struktur

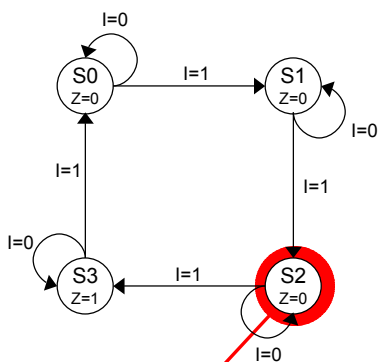

Utsignalfunktionen:
 $z = \lambda(s)$
 d.v.s: utgången beror
 endast av tillståndet s .

Nästatillstånds-funktionen:
 $s^+ = \delta(i, s)$
 d.v.s: nästa tillstånd beror av
 värdet på ingångarna och nuvarande
 tillstånd s

9

Moore-maskin – tillståndsdigram och tabell

≡

S	I		Z
	0	1	
S0	S0	S1	0
S1	S1	S2	0
S2	S2	S3	0
S3	S3	S0	1

Nuvarande
tillstånd

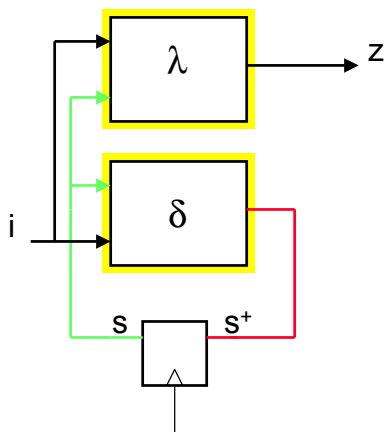
Nästa
tillstånd

Utsignalvärde
För ett givet tillstånd
är det oberoende av I.

Utsignalen anges i
"tillståndscirkeln"

10

Mealy-maskin – struktur

Utsignalfunktionen:

$$z = \lambda(i, s)$$

d.v.s: utgången beror både av s och i.

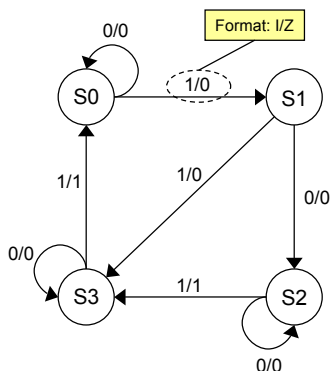
Nästatillstånds-funktionen:

$$s^+ = \delta(i, s)$$

d.v.s: nästa tillstånd beror av värdet på ingångarna och nuvarande tillstånd s

11

Mealy-maskin – tillståndsdigram och tabell

≡

S	I	
	0	1
S0	S0,0	S1,0
S1	S3,0	S2,0
S2	S2,0	S3,1
S3	S3,0	S0,1

s^+, z

Nuvarande tillstånd

För $I=1$ fås ett annat nästa tillstånd och utsignal

För $I=0$ fås ett nästa tillstånd och utsignal

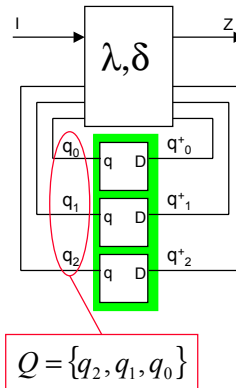
Utgången Z är beroende av Nuvarande tillstånd OCH ingångsvärdet

12

Tillståndskodning

Tillstånd	Binär	Gray	One-hot	Almost One-hot
INIT	000	000	00001	0000
A0	001	001	00010	0001
A1	010	011	00100	0010
OK0	011	010	01000	0100
OK1	100	110	10000	1000
	$q_2 q_1 q_0$	$q_2 q_1 q_0$	$q_4 q_3 q_2 q_1 q_0$	$q_3 q_2 q_1 q_0$

Symboliskt namn ges en binär kod

Q är det kodade tillståndet

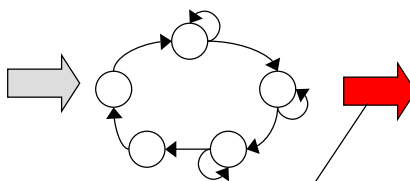
13

Syntes av tillståndsmaskin – översikt

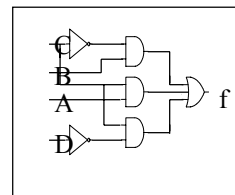
Specifikation

Otetydig funktionell specifikation av tillståndsmaskinen

Kombinatoriska nät med logiska grindar

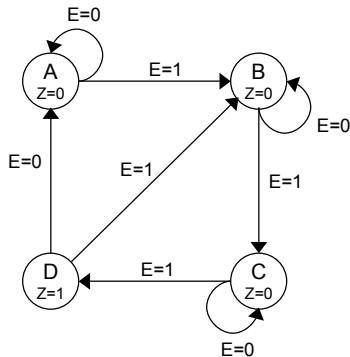

Procedur för syntes:

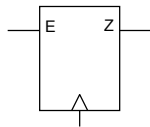
- Konstruera en tillståndstabell
- Tilldela varje tillstånd en kod (tillståndskodning)
- Konstruera en transitionstabell
- Bestäm minnestyp (vilken vippa ska användas)
- Konstruera en excitationstabell
- Ta fram logiska uttryck för λ och δ .
- Konstruera ett schema som visar grindar och vippor

14

Tillståndstabell

S	E		Z
	0	1	
A	A	B	0
B	B	C	0
C	C	D	0
D	A	B	1
S ⁺			

En Moore-maskin

15

Transitionstabell

Tillstånd (S)	Binär (Q)
A	00
B	01
C	10
D	11
q ₁ q ₀	

Tillstånden kodas med binär kod

S	E		Z
	0	1	
A	A	B	0
B	B	C	0
C	C	D	0
D	A	B	1
S ⁺			

S byts ut mot Q

Transitionstabell			
Q	E		Z
	0	1	
00	00	01	0
01	01	10	0
10	10	11	0
11	00	01	1
Q ⁺			

16

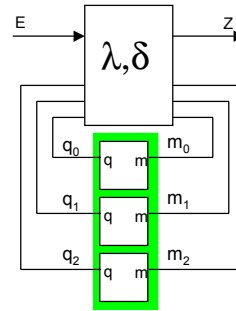
Excitationstabell

Transitionstabellen ger relationen mellan Q och Q^+
 $Q^+ = f(Q, E)$

Egentligen vill vi veta relationen mellan Q och M ,
 där M är insignalerna till minneselementen.

$$M = f(Q, E)$$

Specialfall: Då D-vippor används så är $M=Q^+$.
 Karakteristiska ekvationen är $Q^+=D$.

Transitionstabell			
Q	E		Z
	0	1	
00	00	01	0
01	01	10	0
10	10	11	0
11	00	01	1
Q^+			

Syntestabell
 för D-vippa

q	q ⁺	D
0	0	0
0	1	1
1	1	1
1	0	0

Excitationstabell			
Q	E		Z
	0	1	
00	00	01	0
01	01	10	0
10	10	11	0
11	00	01	1
D			

17

Excitationstabell för T-vippa

Transitionstabell			
Q	E		Z
	0	1	
00	00	01	0
01	01	10	0
10	10	11	0
11	00	01	1
Q^+			

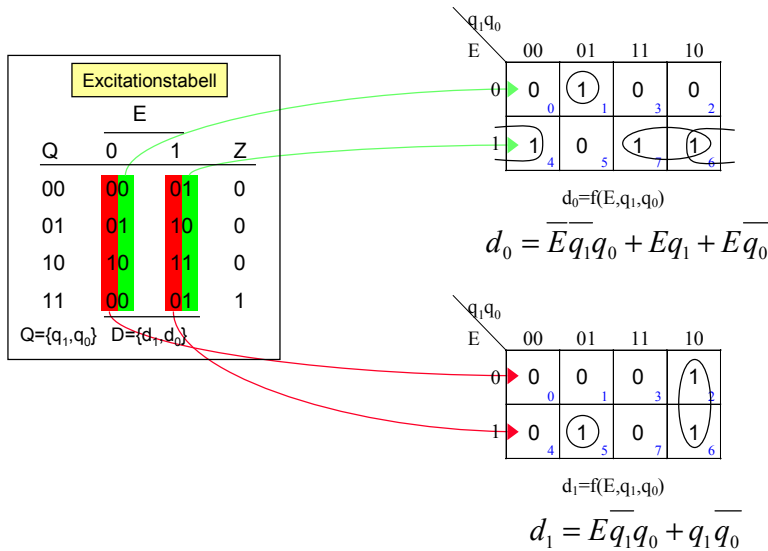
Syntestabell
 för T-vippa

q	q ⁺	T
0	0	0
0	1	1
1	1	0
1	0	1

Excitationstabell			
Q	E		Z
	0	1	
00	00	01	0
01	00	11	0
10	00	01	0
11	11	10	1
T			

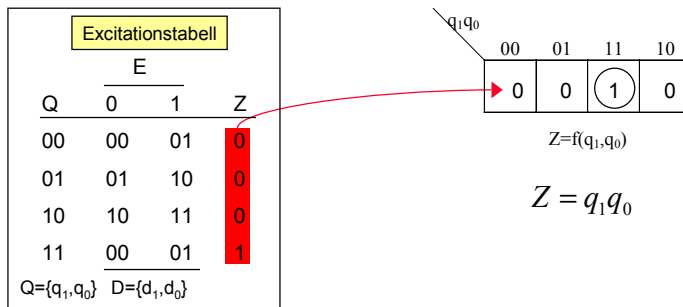
18

Logiskt uttryck för δ -funktionen då D-vippor används

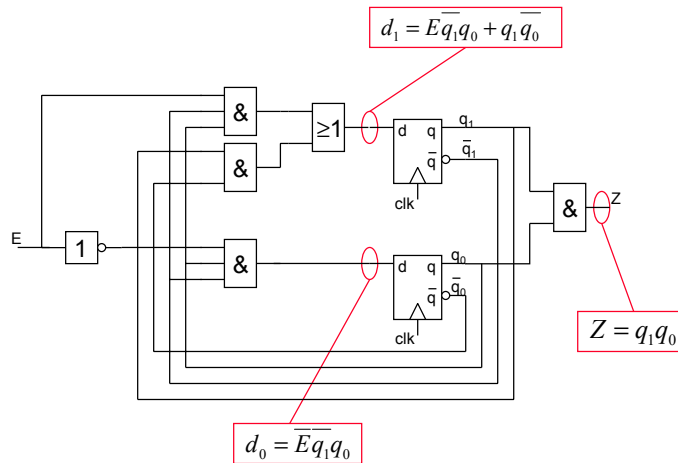
19

Logiskt uttryck för λ -funktionen

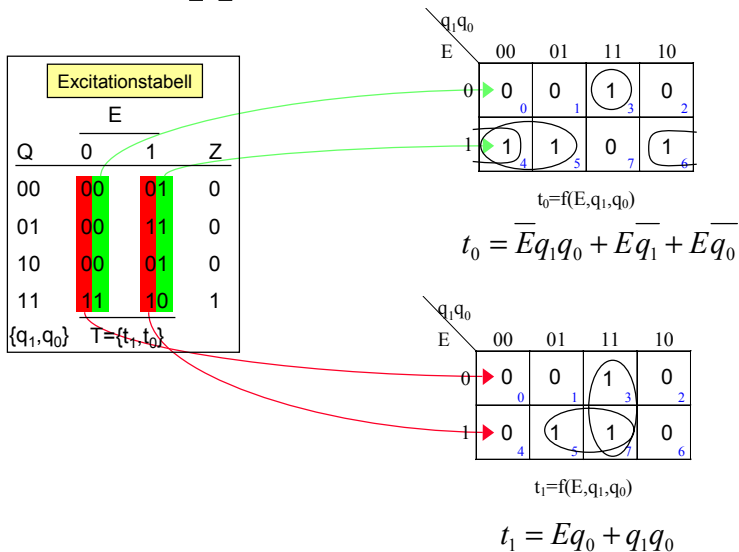
20

Schema för tillståndsmaskin med D-vippor

21

Logiskt uttryck för δ -funktionen då T-vippor används

22

Räknare

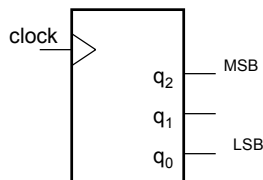
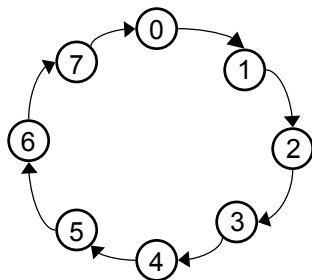
- ♦ Räknar antalet inkommande klockpulser
- ♦ De är sekvenskretsar
- ♦ Olika typer av räknare
 - Modulo- 2^n räknare
 - Räknare med *enable*
 - Upp- och nedräknare

23

Modulo- 2^n räknare

- ♦ Generellt
 - Räknar sekvensen ...0, 1, ... 2^n-1 , 0, ...
- ♦ Exempel: Modulo-8 (2^3) räknare
 - Räknar sekvensen ...0, 1, ... 7, 0, ...

Max. värde för ett n-bitars tal

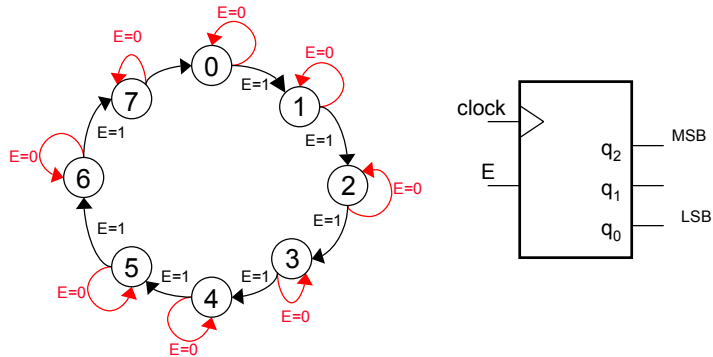

24

Räknare med *enable*

♦ Funktion

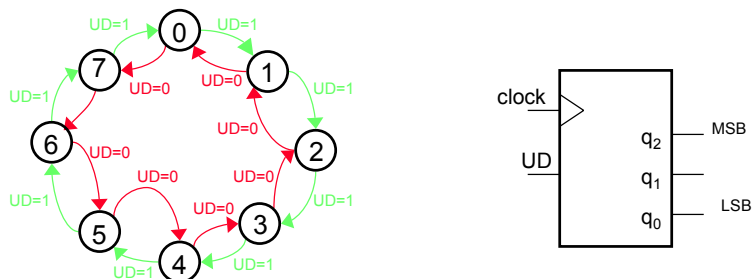
- Med en *enable* signal kan man styra om räknaren ska räkna eller inte

25

♦ Funktion

- Med en styrsignal UD (upp eller ned) kan man välja om räknaren ska räkna upp eller ned

26

SLUT på Föreläsning 4

◆ Innehåll

- Minneselement
- Tillståndsdigram / tillståndstabell
- Definition av Moore- och Mealy-maskiner
- Tillståndskodning
- Syntes av sekvenskretsar
- Räknare

Kombinatoriska byggblock

♦ Innehåll

- Aritmetiska operationer
 - Addition
 - Subtraktion
 - Multiplikation
- Kodare och avkodare
- Multiplexer och demultiplexer
- Paritetskretsar

1

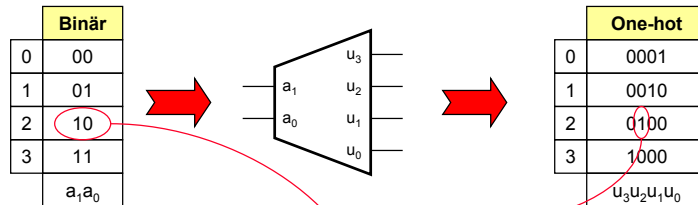
Introduktion

- ♦ En del kretsar används så ofta att de inte konstrueras på nytt utan återanvänds som ett grundläggande byggblock
- ♦ Exempel på sådana typer av byggblock
 - Kod-omvandlare
 - Multiplexer
 - Aritmetiska enheter (+, -, ·)

2

Binär avkodare

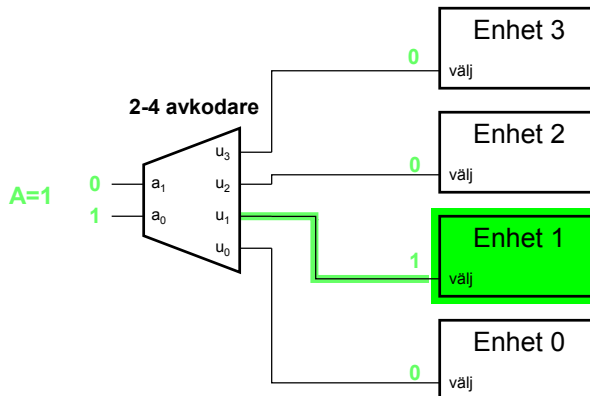
- ◆ Konverterar ett n -bitars binärt tal till ett 2^n -bitars *One-hot* kod

Det binära talet A ($A=\{a_1, a_0\}$) sätter utsignalen u_A till '1' och övriga utsignaler till '0'.

3

Exempel på användning av binär 2-4 avkodare

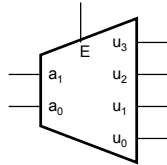

Väljer ut (adresserar) endast en enhet av flera

4

Avkodare med *enable*

- Med *enable*-signal kan man från 2-4 avkodare bygga större avkodare

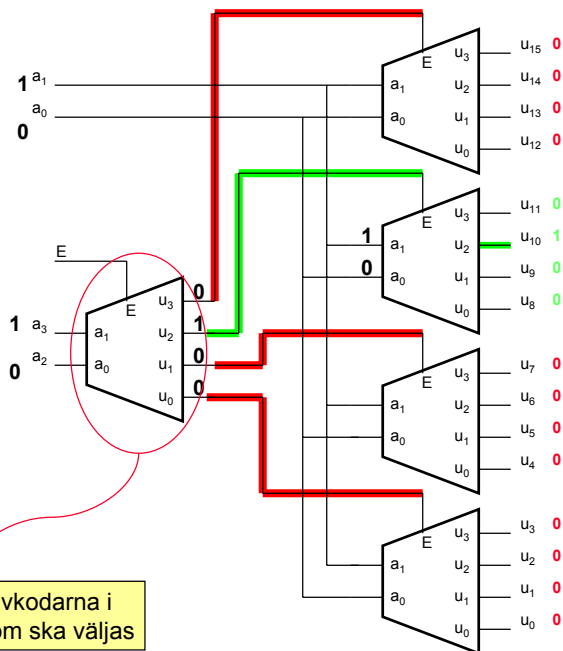
E	$a_1 a_0$	$u_3 u_2 u_1 u_0$
0	00	0000
0	01	0000
0	10	0000
0	11	0000
1	00	0001
1	01	0010
1	10	0100
1	11	1000

5

4-16 avkodare

$A = 10_{10} = 1010_2 \Rightarrow$
 $a_3 = 1$
 $a_2 = 0$
 $a_1 = 1$
 $a_0 = 0$

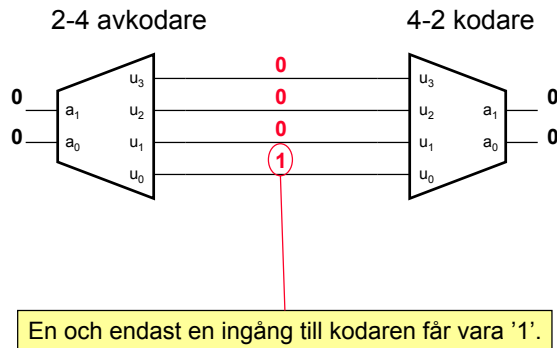
Väljer ut vilken av avkodarna i
Det andra steget som ska väljas

6

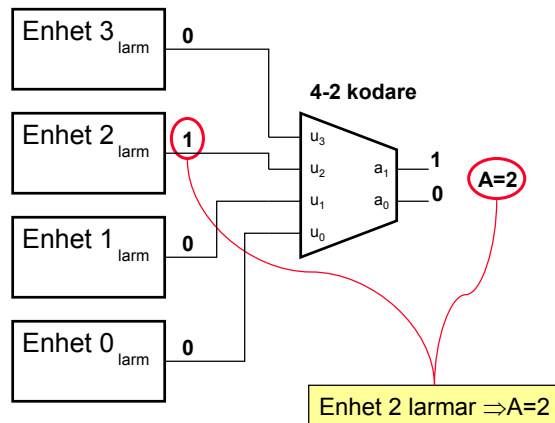
Kodare

- ♦ Har ”invers” funktion av en avkodare

7

Exempel på användning av binär 4-2 kodare

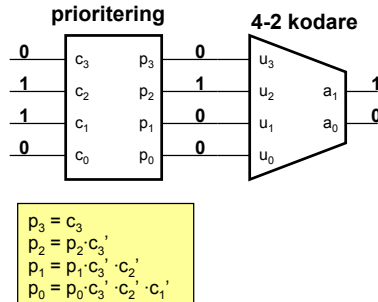
Vad händer om två enheter larmar samtidigt ?

Vad händer om ingen enhet larmar ?

8

Prioritetskodare

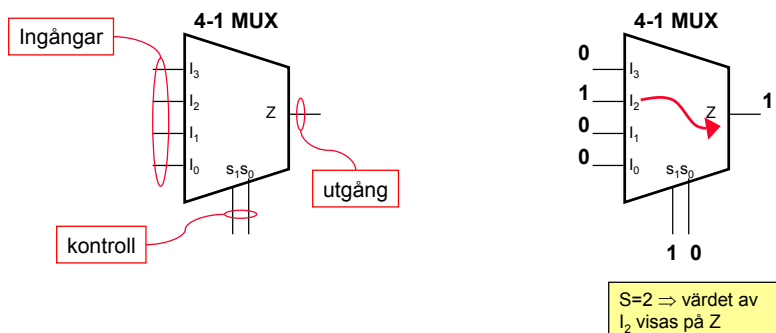
- ◆ Ingångarna har inbördes prioritet
 - När mer än en ingång är aktiv så genereras en kod för den ingång som har högst prioritet
 - Exempel:
 - Låt insignal 3 ha högst prioritet, 2 näst högst, o.s.v

9

Multiplexer

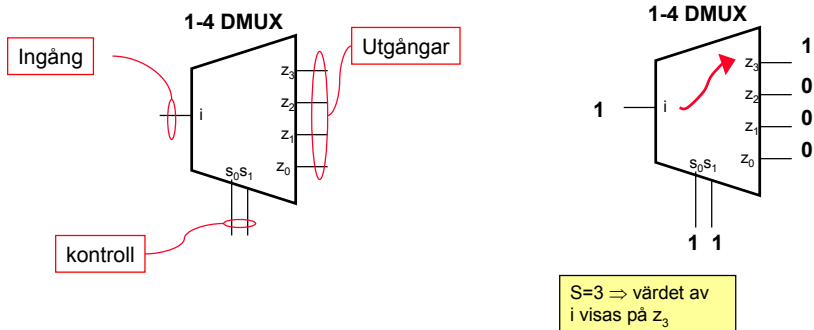
- ◆ Ett binärt tal (S) kontrollerar vilken av ingångarna (I_i) som ska bestämma utsignalens (Z) värde

10

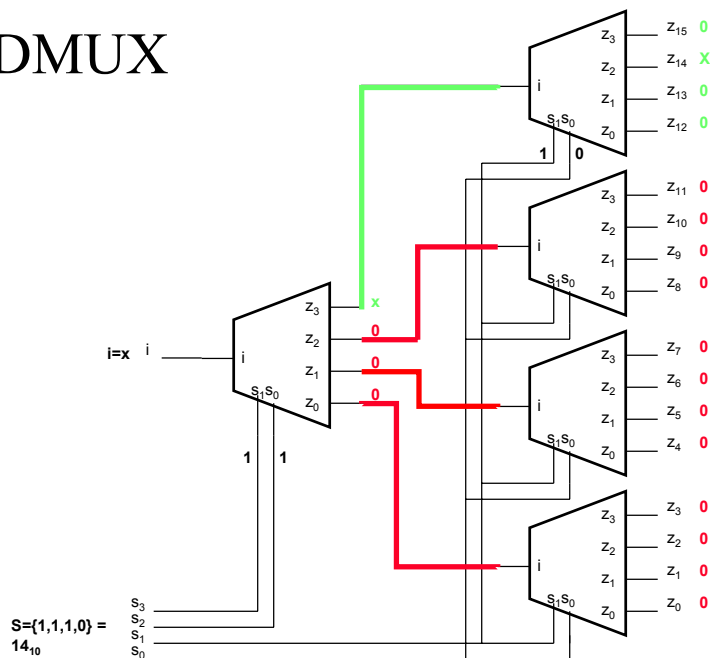
Demultiplexer

- ♦ Ett binärt tal (S) kontrollerar vilken av utgångarna (z_j) som ska tilldelas värdet av ingången (i)

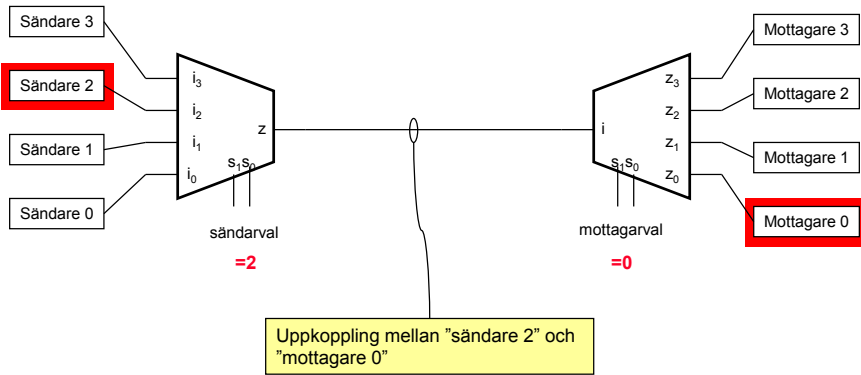
11

1-16 DMUX

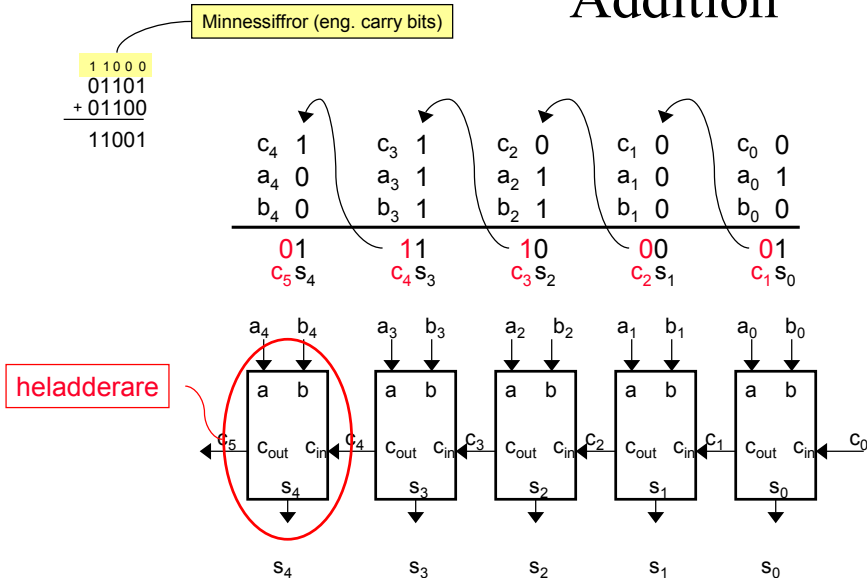
12

Exempel på användning av MUX och DMUX

13

Addition

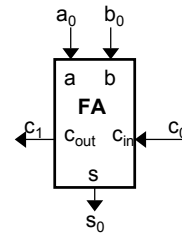
14

Heladderare (eng. *Full-adder*)

♦ Funktion

■ Utför 1-bits addition

- 1 bit för summa
- 1 bit för *carry-out* (minnesbit)

a	b	c_{in}	c_{out}	s
0	0	0	0	0
0	0	1	0	1
0	1	0	0	1
0	1	1	1	0
1	0	0	0	1
1	0	1	1	0
1	1	0	1	0
1	1	1	1	1

Minimering m.h.a K-diagram

$$c_{out} = ab + ac_{in} + bc_{in}$$

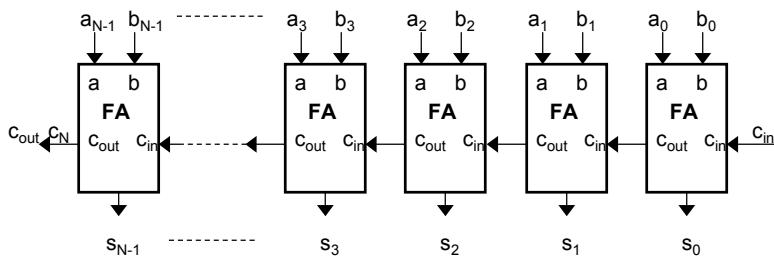
$$s = \overline{a}\overline{b}c_{in} + \overline{a}b\overline{c_{in}} + a\overline{b}\overline{c_{in}} + abc_{in}$$

15

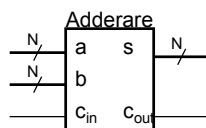
Fler-bits adderare

♦ N-bitars adderare

■ Kaskadkopplade Full-adderare

♦ Symbol:

16

Subtraktion

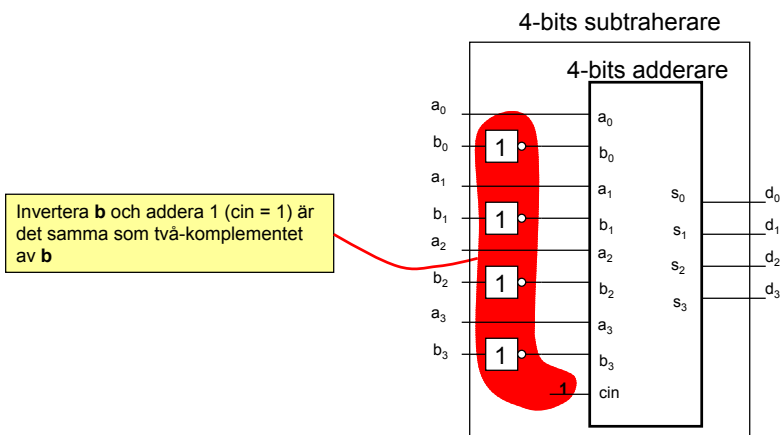
- ♦ Subtraktion i två-komplement
 - Differens = subtraktor – subtrahend
 - Ta fram två-komplementet av subtrahenden
 - Addera subtraktorn och subtrahenden
... Differens = subtraktor + (-subtrahend)
 - Exempel: Beräkna $3 - 5$ som är 8-bitars tal

$$\begin{array}{rcl} 3_{10} & = & 00000011 \\ 5_{10} & = & 00000101 \\ & \downarrow & \text{Två-komplement} \\ & & -5_{10} = 11111011 \\ \begin{array}{r} 00000011 \\ + 11111011 \\ \hline 11111110 \end{array} & = & -2_{10} \end{array}$$

17

Subtraherare

- ♦ 4-bitars subtraherare: $d = a - b$

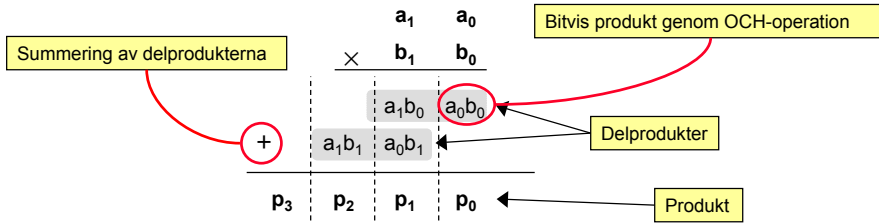
18

Binär multiplikation

- ♦ Exempel: Utför multiplikationen 2×3

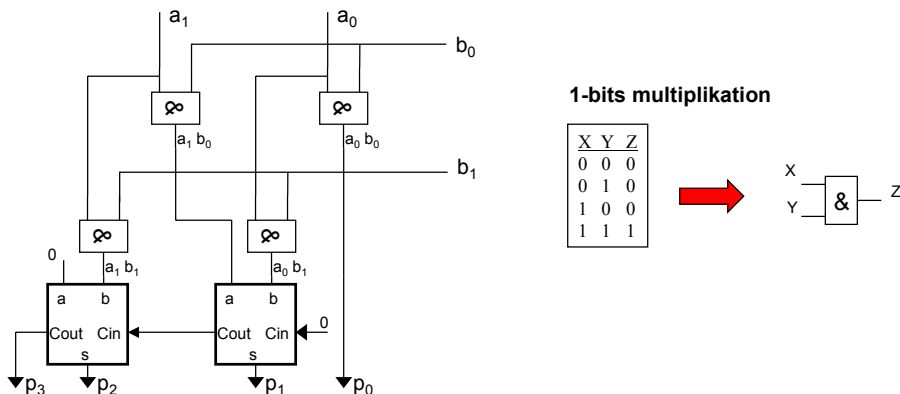
$$\begin{array}{r} 10 \\ \times 11 \\ \hline 10 \\ 10 \\ \hline 110 = 6 \end{array}$$

- ♦ Operationer i en multiplikation

19

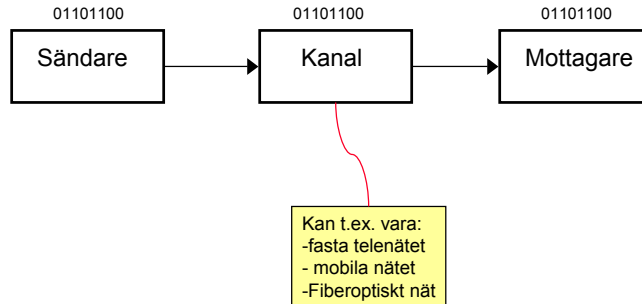
2 × 2 bitars multiplikator

20

Felupptäckande koder

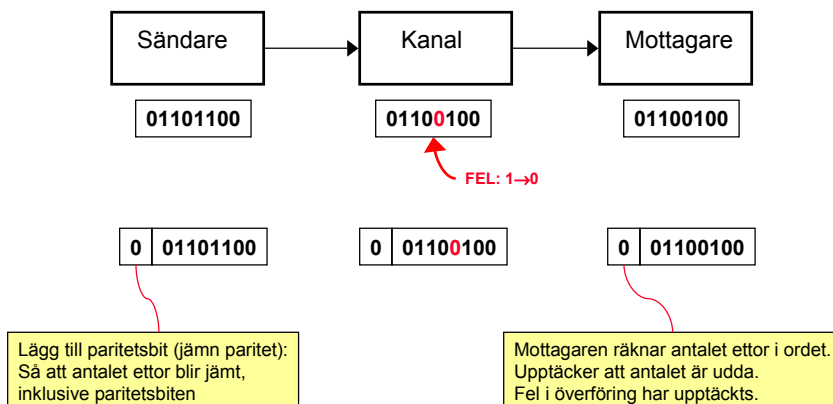
♦ Modell för informationsöverföring

21

Felupptäckande koder

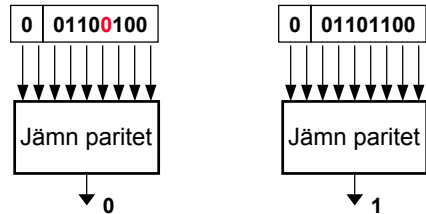
♦ Paritetsbit som felupptäckande kod

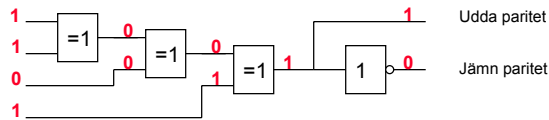
22

Paritetskretsar

- ◆ Krets för jämn paritet
 - Ger '1' ut om antalet 1:or in är jämnt

- ◆ Exempel på 4-bitars paritetskrets med xor-grind

23

SLUT på Föreläsning 5

- ◆ Innehåll
 - Kodare och avkodare
 - Multiplexer och demultiplexer
 - Aritmetiska operationer
 - Addition
 - Subtraktion
 - Multiplikation
 - Paritetskretsar

24

Minnen

♦ Innehåll

- Minneselement
 - Låskrets (*eng. latch*)
 - Vippa (*eng. Flip-flop*)
 - Register
- Random-Access Memory (RAM)
- Read-Only Memory (ROM)

1

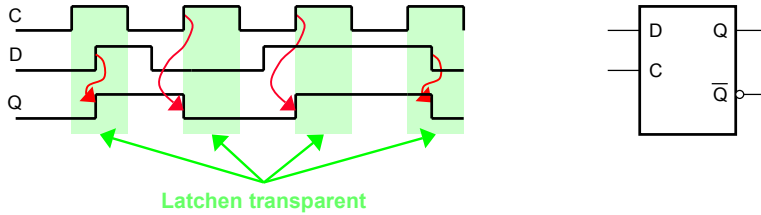
Minneselement

♦ Tillåter lagring av binära variabler för framtida beräkningar

- Latch
 - Dess värde ändras vid klocksignalens aktiva nivå (t.ex C=1)
 - Grundläggande bistabilt minneselement
 - Lagrar 1 bit
- Vippa (*eng. Flip-flop*)
 - Dess värde ändras endast vid klocksignalens flank
 - Lagrar 1 bit
 - Används t.ex i tillståndsmaskiner och register
- Register
 - En grupp vippor som klockas med samma klocka
 - Lagrar en binär variabel som består av flera bitar

2

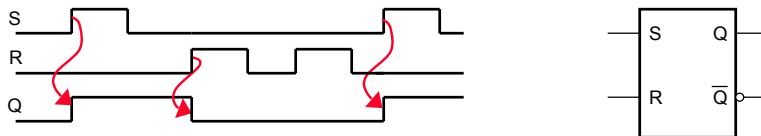
D-latch – funktion

- ◆ En D-latch kan vara i ett av två lägen
 - Transparent – Utgången (Q) följer värdet på ingången (D)
 - Lås – Värdet på utgången (Q) bibehålls och är oberoende av ingången (D)
- ◆ Ingången C kontrollerar i vilket läge latchen befinner sig i

3

SR-latch – funktion

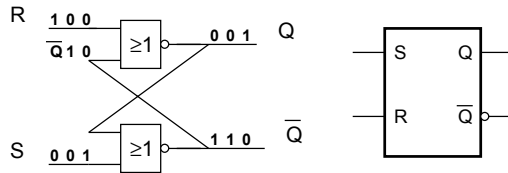

- ◆ En SR-latch har två ingångar som aktiverar latchens operationer
 - ◆ Set: Ingången S sätter latchen till 1 ($Q=1$)
 - ◆ Reset: Ingången R sätter latchen till 0 ($Q=0$)

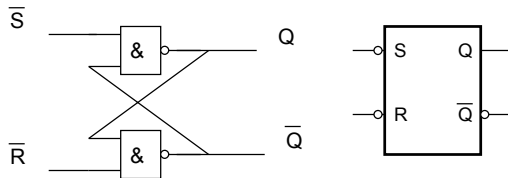
4

SR-latch – uppbyggnad

S	R	Q*	Operation
0	0	Q	Behåll Q
1	0	1	Set Q → 1
0	1	0	Reset Q → 0
1	1	0	Otillåten komb.

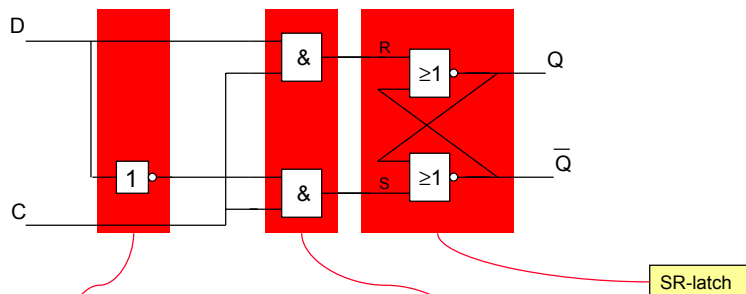

S'	R'	Q*	Operation
0	0	Q	Otillåten komb.
1	0	1	Reset Q → 0
0	1	0	Set Q → 1
1	1	0	Behåll Q

5

D-latch – uppbyggnad

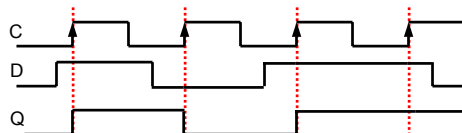

Inverteraren skapar S- och R-signaler som alltid är varandras invers: S=D och R=D'

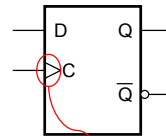
OCH-grindar som gör att då C=0 ändras inte latchens innehåll: C=0 → S=0; R=0 → Q* = Q

6

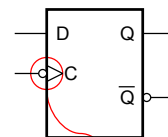
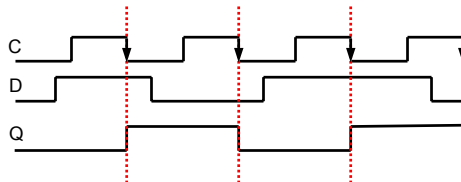
D-vippa – funktion

D-vippan "samlar" värdet på D-ingången vid klocksignalens flank

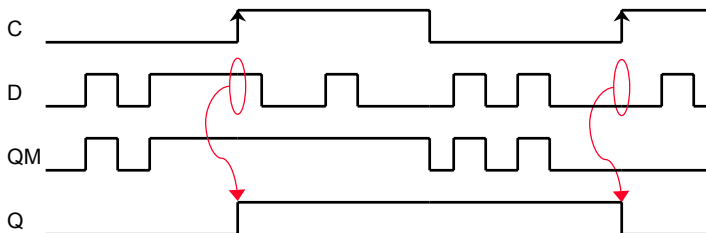
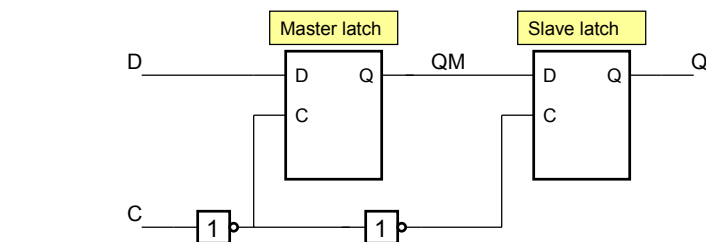
Positiv flank

Negativ flank

7

D-vippa – uppbyggnad

Master Transparent	Master Låser	Master Transparent	Master Låser
Slave Låser	Slave Transparent	Slave Låser	Slave Transparent

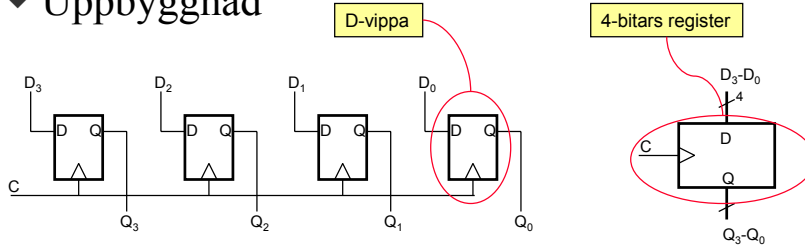
8

Register

◆ Funktion

- Lagrar ett n-bitars binärt tal
- Bitarna i talet skrivs till registret och läses från registret parallellt

◆ Uppbyggnad

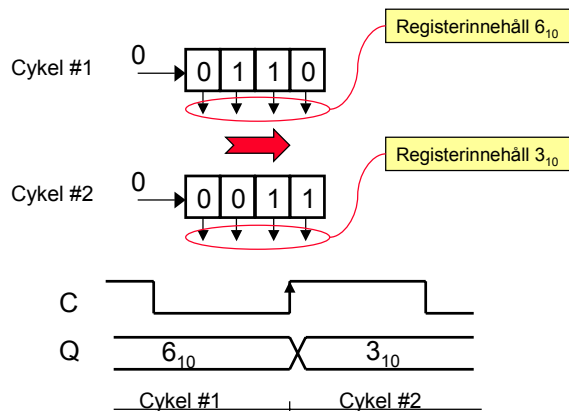

9

Skiftregister – funktion

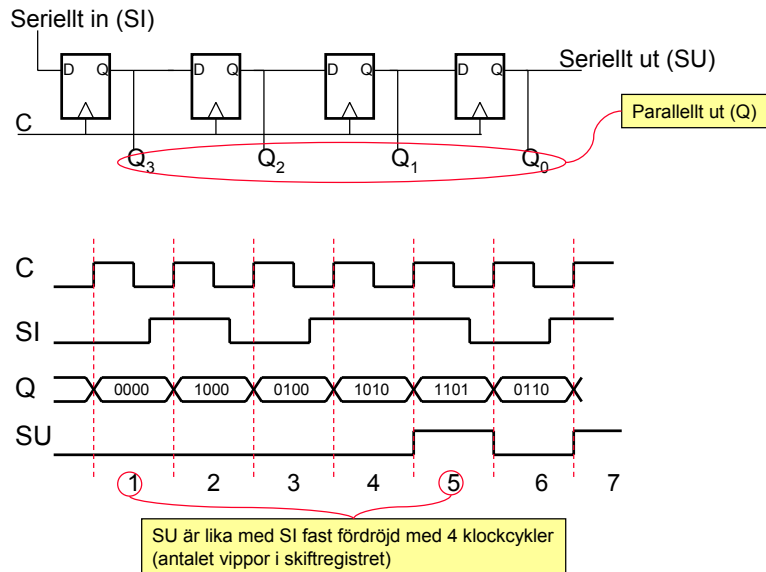
◆ Funktion

- Flyttar talet i ett register i ”sidled” åt vänster eller höger

10

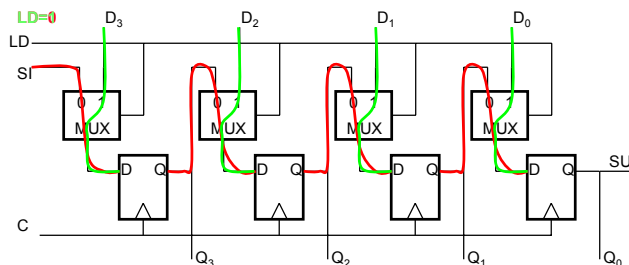
Skiftregister – uppbyggnad

11

Skiftregister med parallell laddning

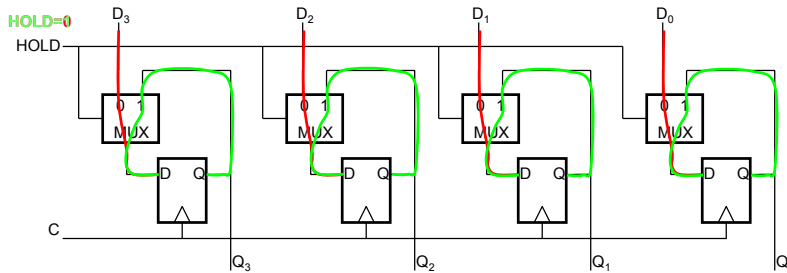
- ◆ Kan ställas i två lägen
 - Skifta innehållet (LD=0)
 - Ladda in ett binärt tal parallellt (LD=1)

12

Register med "håll"-funktion

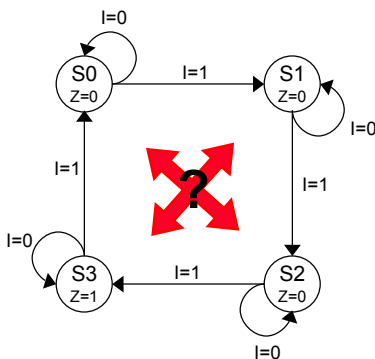
- ◆ Registret kan ställas i två lägen
 - Skriv in nytt värde i registret (hold=0)
 - Behåll det tidigare värdet (hold=1)

13

Initiering av minneselement

- ◆ Motivation
 - Då spänningen slås på är vippornas tillstånd okänt – de kan antingen vara 1 eller 0.
 - För en tillståndsmaskin innebär det att start-tillståndet är okänt

Tillståndskodning

Tillstånd (S)	Binär (Q)
S0	00
S1	01
S2	10
S3	11
$q_1 q_0$	

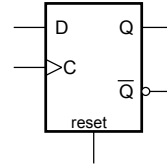
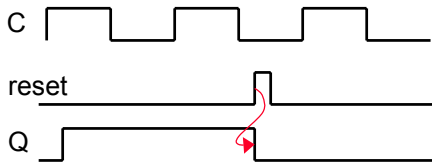
Vid uppstart kan vipporna ha vilket tillstånd som helst

14

D-vippa med reset-signal

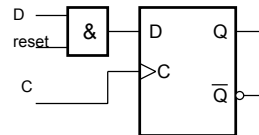
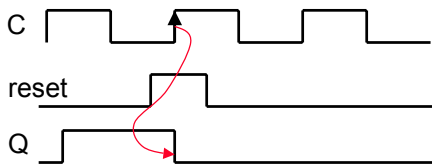
♦ Asynkron reset

- Nollställer vippans innehåll oberoende av klockan

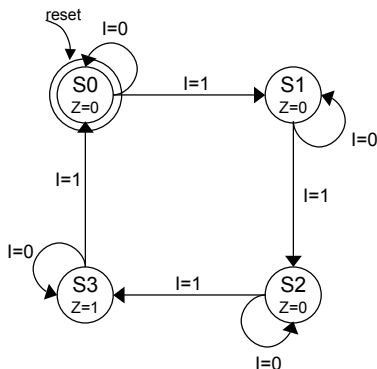
♦ Synkron reset

- Nollställer vippans innehåll vid klockans aktiva flank

15

Initiering av en tillståndsmaskin

Tillståndskodning

Tillstånd (S)	Binär (Q)
S0	00
S1	01
S2	10
S3	11
q_1q_0	

Vid uppstart tvingas maskinen till ett definierat tillstånd

16

Random-Access Memory (RAM)

♦ Generellt

- Stora matriser av minnesceller som kan skrivas och läsas
- Används t.ex i datorers internminne
 - Exekverande program
 - Data för snabb åtkomst

17

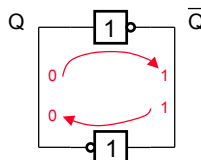
RAM minnescell

♦ Funktion

- Håller 1 bits information statiskt, d.v.s data ligger kvar ända tills nytt data skrivs in

♦ Uppbyggnad

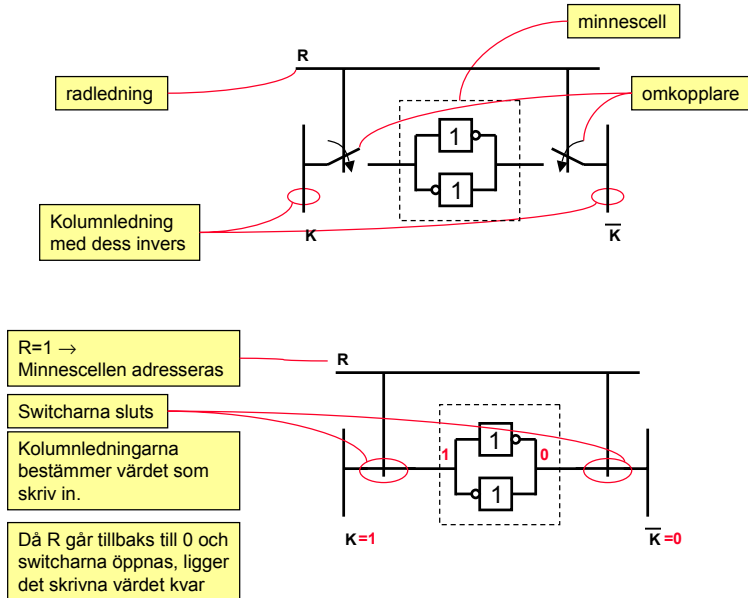
- Konstrueras med två sammankopplade inverterare

Latch, jämför med nor2-latchen

18

Skrivning i minnescell

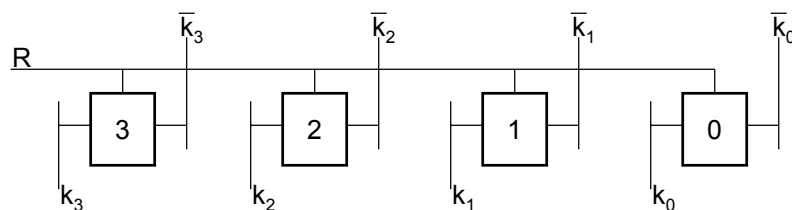

19

Matriser med RAM-celler

♦ Exempel

- 1×4 bitars minne, d.v.s ett binärt tal som består av 4-bitar kan lagras
- Funktion
 - $R=0$: minnescellerna isoleras från kolumnledningarna
 - $R=1$: samtliga minnesceller i ordet kan komma åt antingen för läsning eller skrivning via $k_3 - k_0$

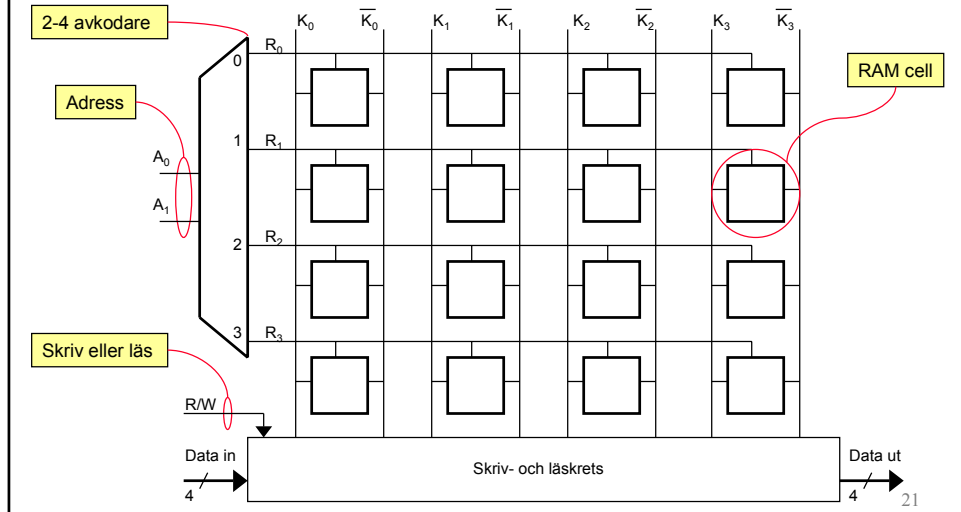

20

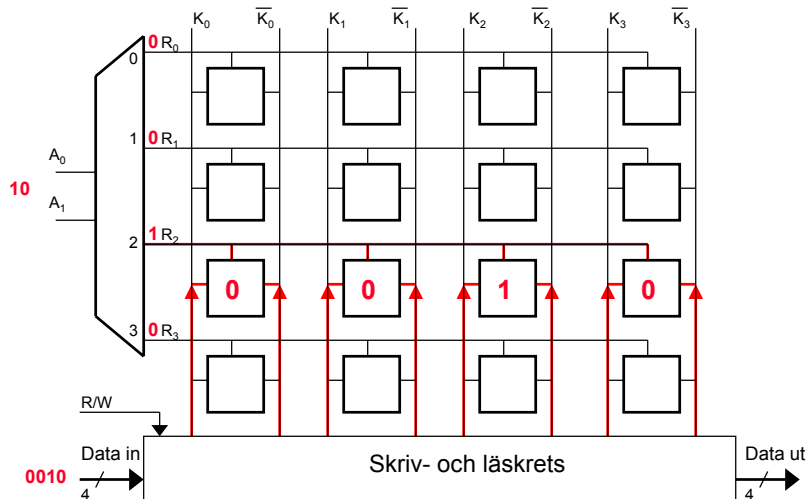
Matris med RAM-celler

♦ Exempel

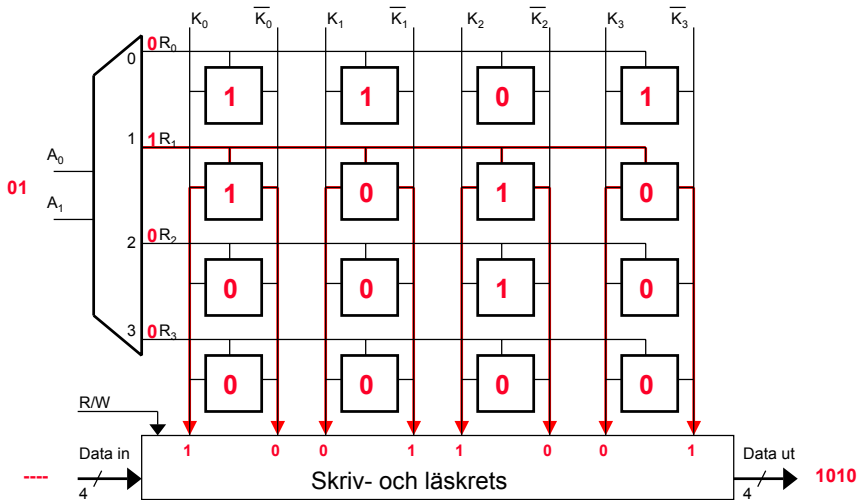
- 4×4 bitars minne (4 binära tal á 4 bitar)

Skrivning i RAM

Läsning i RAM

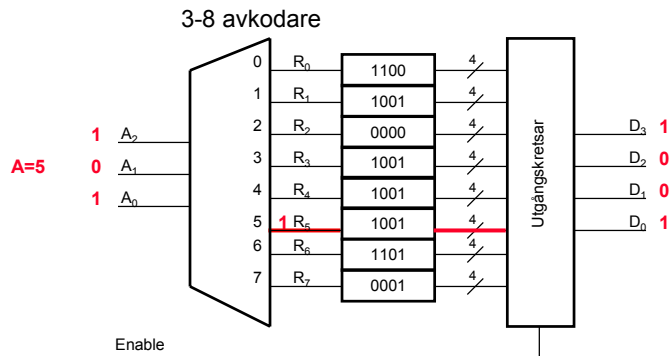
23

Read-Only Memory (ROM)

- ◆ Generellt
 - Permanent minne
 - Innehållet bestäms vid tillverkning
 - Icke-flyktigt minne – data finns kvar om spänningen försvinner
 - Fungerar som en tabell

24

ROM – uppbyggnad och funktion

25

SLUT på Föreläsning 6.1

◆ Innehåll

- Minneselement
 - Låskrets (eng latch)
 - Vippa (eng. Flip-flop)
 - Register
- Random-Access Memory (RAM)
- Read-Only Memory (ROM)

26

DA- och AD-omvandling

◆ Innehåll

■ Digital-till-analog omvandling

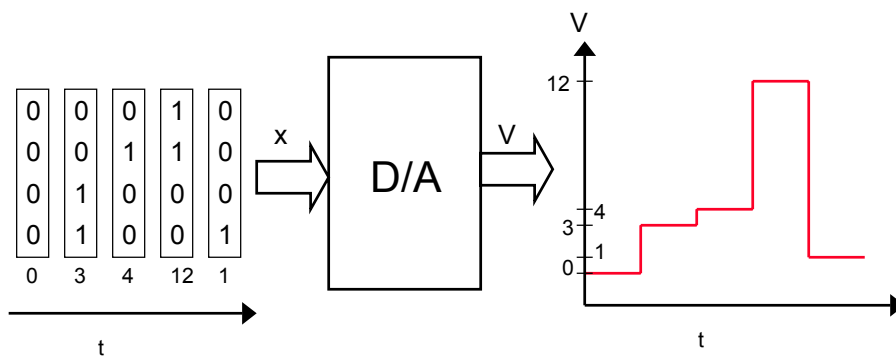
- Spänningsdelare
- Viktade resistorer
- R-2R resistorstege

■ Analog-till-digital omvandling

- Nivåramp
- Successiv approximation
- Flash

1

Digital till Analog omvandling

2

Digital till Analog omvandling

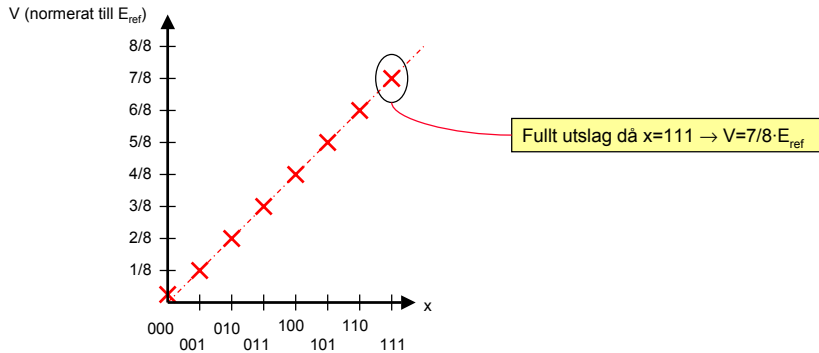
- ♦ Omvandling av det binära talet x till spänningen V .

$$x = 0.x_1x_2x_3 \text{ där } 0 \leq x \leq 7/8$$

$$V = (x_1 \cdot 2^{-1} + x_2 \cdot 2^{-2} + x_3 \cdot 2^{-3}) \times E_{ref}$$

där E_{ref} är en referensspänning.

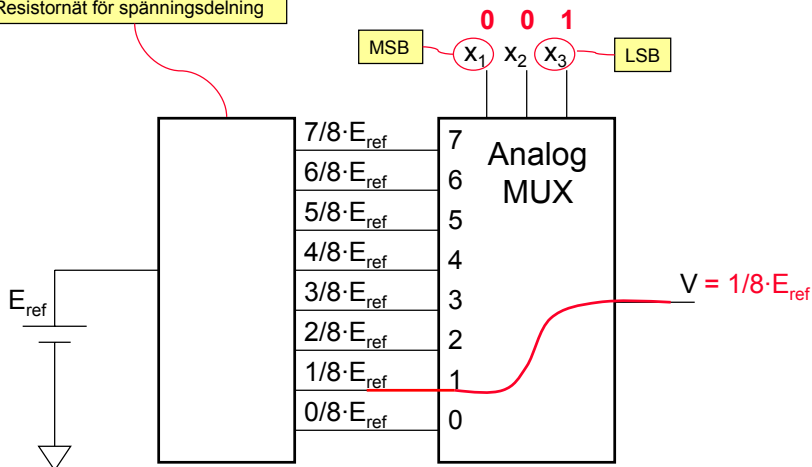
Referensspänningen är en skalfaktor

3

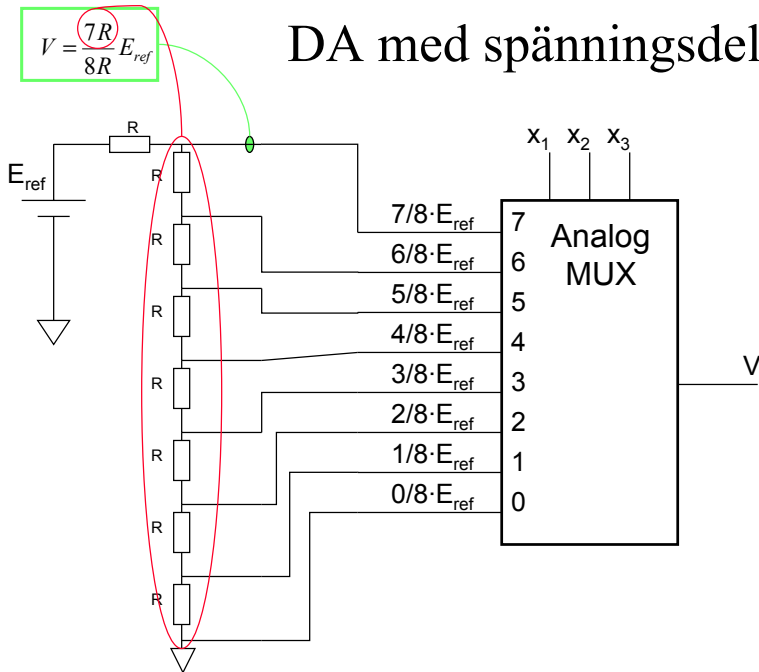
Princip för DA med spänningsdelning

Resistornät för spänningsdelning

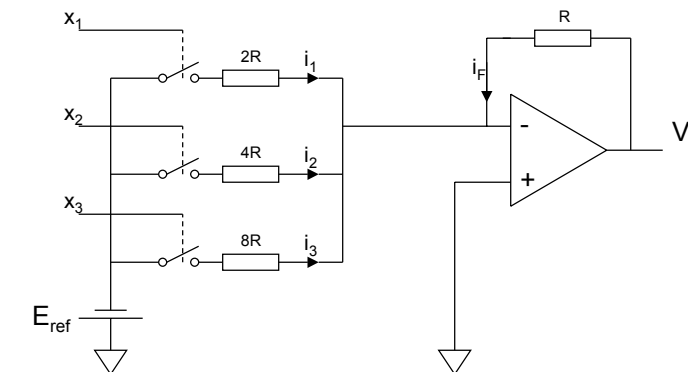
4

DA med spänningsdelning

5

DA med viktade resistorer

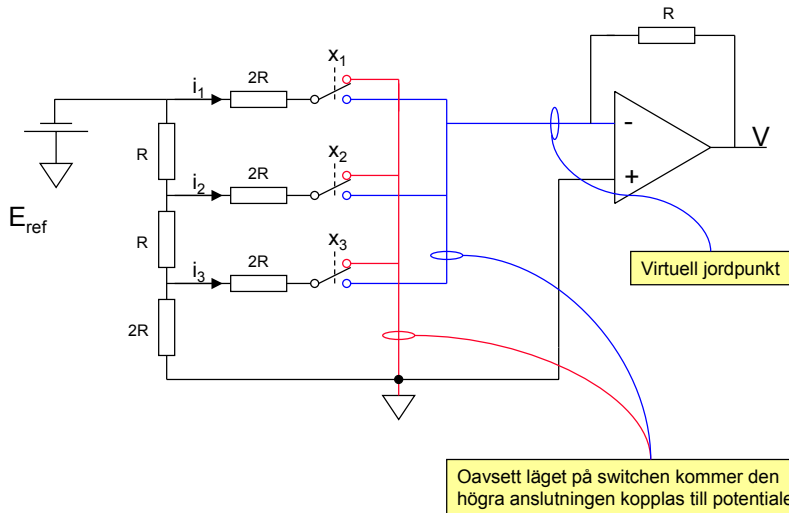
$$i_1 = 2 \cdot i_2 = 4 \cdot i_3$$

Viktade resistorer ger viktade strömmar som summeras vid OP:n

$$V = (x_1 \cdot 2^{-1} + x_2 \cdot 2^{-2} + x_3 \cdot 2^{-3}) \cdot E_{ref}$$

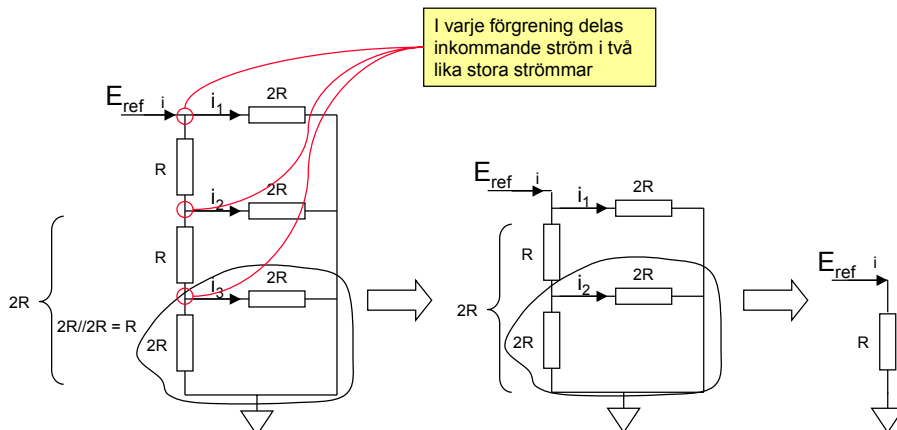
6

DA med R-2R resistorstege

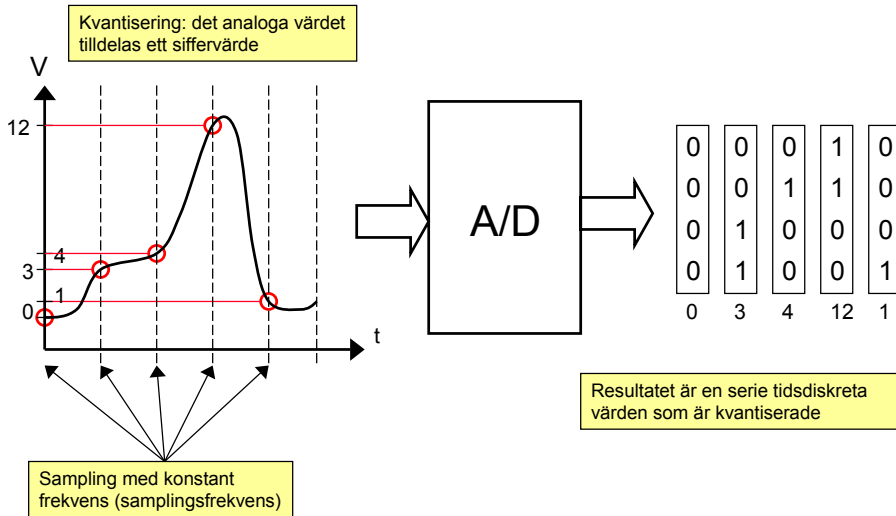
7

Strömmarna i en R-2R resistorstege

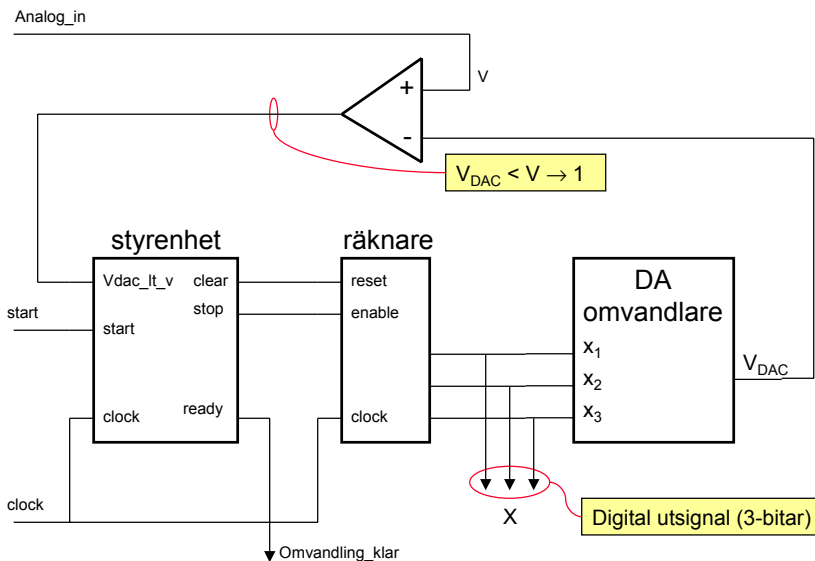
8

Analog till Digital omvandling

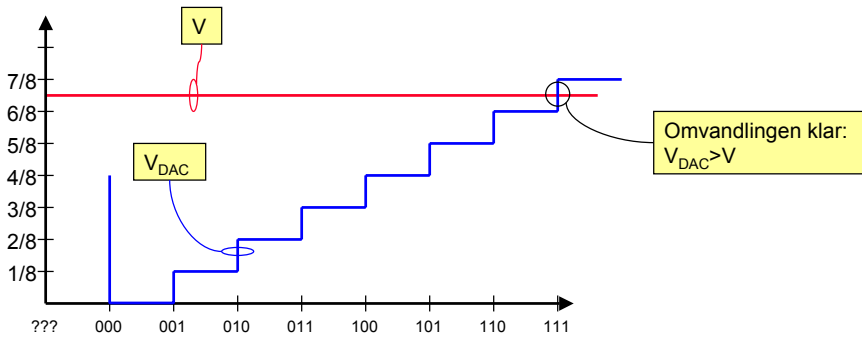
9

AD-omvandlare – nivåramp

10

Omvandlingstid – nivåramp

Omvandlingstiden varierar:

-tiden är kortare för omvandling av små spänningar

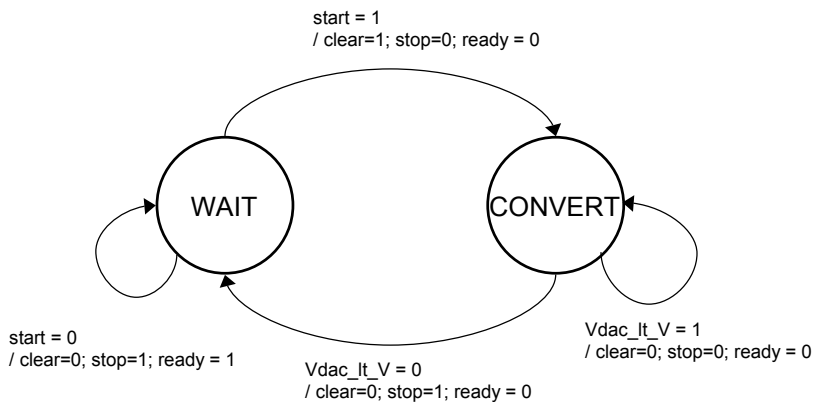
-Maximal omvandlingstid är:

$$t_c = 2^n \cdot T_{clock}$$

11

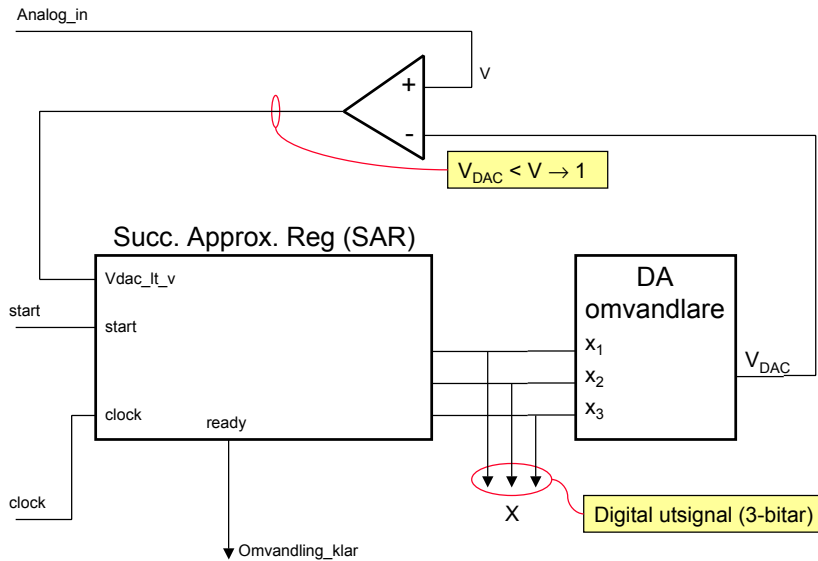
Styrenhet – nivåramp

- ♦ Styrenheten är en tillståndsmaskin
- ♦ Tillståndsgraf

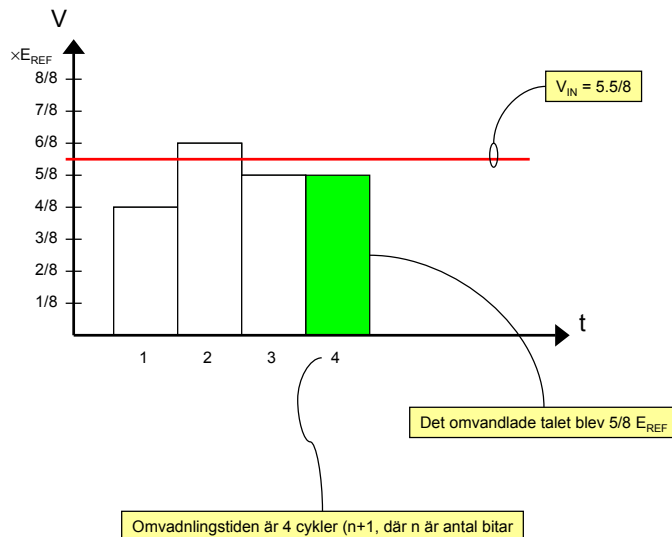
12

AD-omvandlare – successiv approximation

13

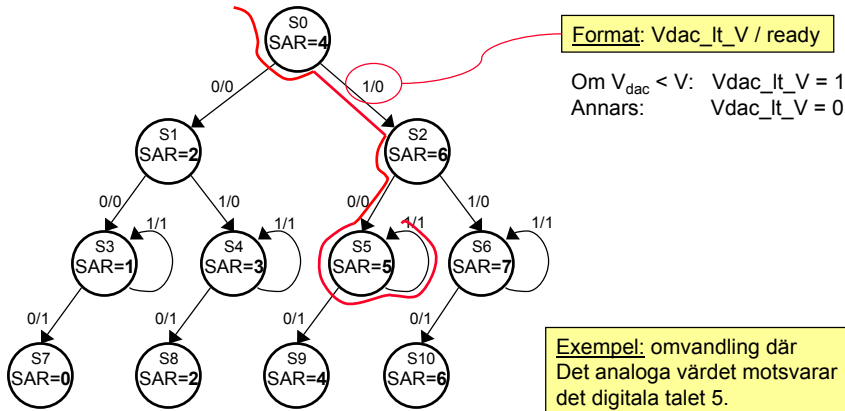
Omvandling med succ. approximation

14

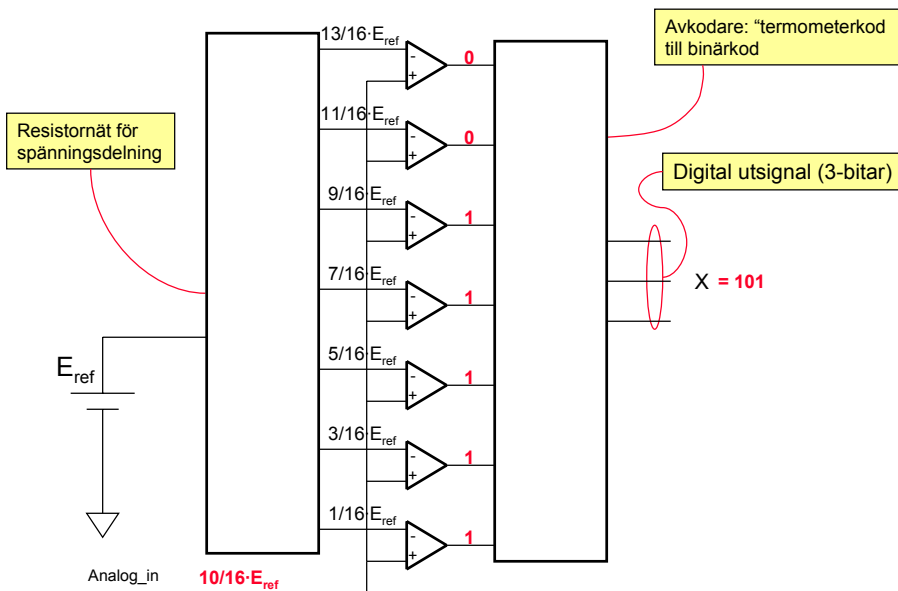
Succ. Appr. Register (SAR)

- En tillståndsmaskin som tar fram ett digitalt tal enligt intervall-halveringsmetod

15

AD-omvandlare – Flash

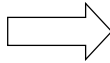

16

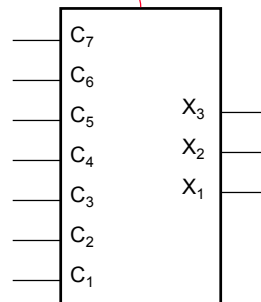
Avkodare – termometer till binärkod

“termometerkod”

$C_7 - C_1$	$X_1 - X_3$
0000000	000
0000001	001
0000011	010
0000111	011
0001111	100
0011111	101
0111111	110
1111111	111

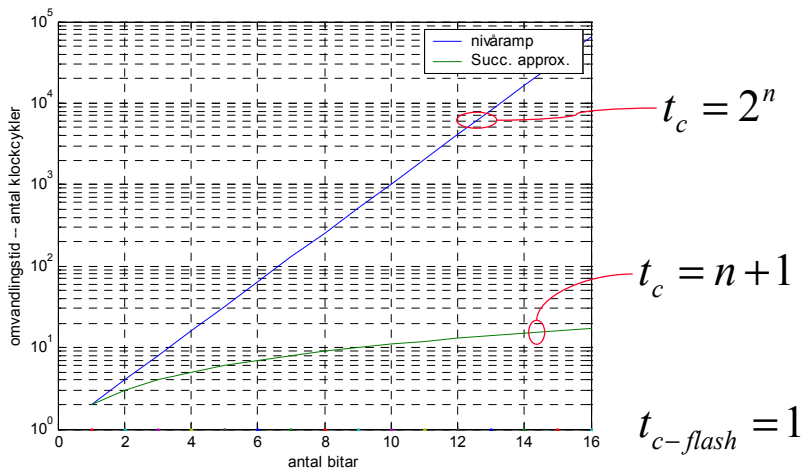

Kombinatorisk logik

17

Jämförelse – Omvandlingstider

18

Jämförelse – komplexitet

- ♦ Nivå-ramp och succ. approximation är av samma komplexitet
- ♦ Flash omvandlaren kräver $n-1$ komparatorer för en n -bitars omvandlare
 - Ex. En 10 bitars omvandlare kräver 1023 komparatorer

19

SLUT på Föreläsning 6.2

- ♦ Innehåll
 - Digital-till-analog omvandling
 - Spänningsdelare
 - Viktade resistorer
 - R-2R resistorstege
 - Analog-till-digital omvandling
 - Nivå-ramp
 - Successiv approximation
 - Flash

20